VODOHOSPODÁRSKY SPRAVODAJCA

Mimoriadne vydanie

odborný časopis pre vodné hospodárstvo a životné prostredie

Hájiť záujmy vodného hospodárstva je (opäť) prioritou

Milí čitatelia, ctení vodohospodári,

som veľmi rád, že obnovujeme milú, ale zato veľmi dôležitú tradíciu, ktorá bola dlhé dekády neoddeliteľnou súčasťou histórie slovenského vodohospodárstva. Odborné periodikum *Vodohospodársky spravodajca* bolo desiatky rokov súčasťou informovania o dianí vo vodohospodárskej oblasti Slovenska. Je priam hanbou a ignoráciou, že predošlé vedenie zrušilo vydávanie tohto prestížneho periodika. Jeho znovuobnovením budeme poskytovať aktuálne informácie z oblasti vodného hospodárstva nielen pre odborníkov, ale aj pre širokú verejnosť a umožníme vymieňanie skúseností a aktívnu propagáciu práce vodohospodárov, a to v dvoch štátnych podnikoch, patriacich pod rezort životného prostredia – v Slovenskom vodohospodárskom podniku a vo Vodohospodárskej výstavbe.

Som rád, že po roku pôsobenia vo funkcii ministra životného prostredia sa nám po dlhých rokoch vytvárania straty podarilo dostať Slovenský vodohospodársky podnik do zisku, čo bude mať významné pozitívne dopady na odstraňovanie investičného dlhu vo vodohospodárskej infraštruktúre, na obnovu strojov a zariadení a v neposlednom rade na kvalitu pracovného prostredia, vrátane mzdového ohodnotenia.

Na ministerstve životného prostredia sme historicky najrýchlejším tempom rozbehli proces odkanalizovania Slovenska a stali sme sa lídrom v čerpaní eurofondov na Slovensku. Stovky miliónov eur smerujú do budovania vodárenskej a kanalizačnej infraštruktúry. Rovnako sme spustili projekt čistenia odtokových kanálov na Slovensku, oživili sme poctu vodohospodárom a obnovili tradíciu oceňovania tých, ktorí sa zaslúžili o rozvoj vodohospodárstva na Slovensku. Čo je však absolútne kľúčové – spoločne obhajujeme verejný záujem. Vieme efektívnejšie a hospodárnejšie čistiť vodné sedimenty v riekach či potokoch, prevádzkovať kompu či nemíňať peniaze na predražené poistky a tým šetriť milióny eur daňových poplatníkov, ktoré môžu byť využité na zmysluplné projekty.

Práca vodohospodárov je však neoddeliteľne spätá aj s ochranou pred povodňami. A práve tu sa potvrdzuje dôležitosť a nenahraditeľnosť práce vodohospodárov. Dnes môžeme s hrdosťou konštatovať, že sme tohtoročné septembrové povodne zvládli najlepšie v strednej Európe. Spoločnými silami a predovšetkým vďaka zmysluplnému manažmentu sme ochránili ľudské životy, zdravie a majetok ľudí. Vodohospodári skontrolovali stabilitu priehrad, dali do správneho režimu Vodné dielo Gabčíkovo a ukončili servisné práce. Dovoľte mi preto vysloviť úprimné poďakovanie vám, všetkým vodohospodárom, za vašu profesionálnu prácu, ktorú ste vykonávali počas septembrových povodní. Svojím nasadením ste významne pomáhali, aby sa predišlo stratám na ľudských životoch, ako aj vzniku ďalších materiálnych škôd. Flexibilne ste dokázali reagovať na aktuálne požiadavky a častokrát ste priamo v teréne riešili aj neštandardné situácie, ktoré nie sú v nijakých plánoch alebo manuáloch. Nesmierne si vážim vaše osobné nasadenie, odhodlanie a profesionálny prístup, pretože najmä vďaka vám sú škody po povodniach v porovnaní s okolitými štátmi násobne nižšie a predovšetkým sú materiálne a finančne nahraditeľné.

Gabčíkovo nám opätovne ukázalo svoju dôležitosť ušetreným miliárd eur na ochrane majetku, výrobou najčistejšej energie a zlepšením medzinárodnej vodnej dopravy, čo je pre nás záväzok, aby sme investovali do jeho modernizácie. Aj preto vám garantujem, že modernizácia Vodného diela Gabčíkova, vrátane jeho vodnej elektrárne, je jednou z mojich najdôležitejších priorít vo funkcii ministra životného prostredia.

Spoločnosť je závislá na dodávkach pitnej vody, ako aj elektrickej energie, obzvlášť tej, ktorá je vyrábaná z čistých, obnoviteľných zdrojov. Mojou úprimnou snahou bude zvyšovať renomé práce vodohospodárov, aby sme im prinavrátili dôstojnosť a uznanie, ktoré im právom patrí, a rovnako využívať ich kvality a dobré meno aj na projekty spolupráce v zahraničí s inými štátmi.

Tomáš Taraba,
podpredseda vlády
a minister životného prostredia SR

© Vodohospodársky spravodajca
odborný časopis pre vodné hospodárstvo a životné prostredie / ročník 67

Vydavateľ: Združenie zamestnávateľov vo vodnom hospodárstve na Slovensku, Nábr. arm. gen. L. Svobodu 5, 812 49 Bratislava, IČO: 30 841 721, tel.: +421 (0)2 59 343 336, www.zzvh.sk
Redakcia: Nábr. arm. gen. L. Svobodu 5, 812 49 Bratislava, tel.: +421 (0)2 59 343 336, mobil: +421 918 937 650, e-mail: marian.bocak@vvb.sk
Redakčná rada: Ing. Marián Bocák, Ing. Ingrid Grundová, Ing. Martina Hrúzová, Ing. Michal Kirchner, PhD., Ing. Danica Lešková, PhD., Ing. Vladimír Novák, Ing. Jana Poórová, PhD.
Dátum vydania: december 2024
Zodpovedný redaktor: Ing. Marián Bocák
Jazyková redaktorka: Mgr. Lucia Chynoranská
Grafické spracovanie a tlač: Polygrafické centrum, www.polygrafcentrum.sk
Príspevky sú recenzované.
Ďalšie šírenie článkov alebo ich častí je dovolené iba s predchádzajúcim súhlasom vydavateľa.
Pravidlá písania do Vodohospodárskeho spravodajcu nájdete na www.zzvh.sk
Informácie o spracúvaní osobných údajov, poskytované podľa čl. 13 a 14 Nariadenia, nájdete na stránke www.zzvh.sk
Evidenčné číslo: EV 3499/09
ISSN: 0322-886X

obsah

3 **Úvodník**
Editorial
T. Taraba

5 **Hájiť záujmy vodného hospodárstva je (opäť) našou prioritou**
Defending the interests of water management is (again) our priority
M. Chovan

8 **Sekcia vôd Ministerstva životného prostredia SR – zodpovednosti a aktuálne aktivity**
Water section of the Slovak Ministry of the Environment - responsibilities and current activities
Kolektív autorov

13 **55-tisíc kilometrov vodných tokov a 300 nádrží**
55 thousand kilometers of waterways and 300 reservoirs
J. Moravčík

17 **70 rokov garancie výstavby vodných diel na Slovensku**
70 years guarantee for the construction of water dams in Slovakia
P. Molda

20 **Výskumný ústav vodného hospodárstva**
Water Research Institute
Kolektív autorov

26 **SHMÚ poskytuje dôležité informácie už 70 rokov**
Slovak Hydrometeorological Institute has been providing important information for 70 years
Kolektív autorov

30 **Prevádzkou štátnej kompy ušetríme milióny eur**
We will save millions of euros by operating the state comp
Redakcia VS

32 **Bratislava v júni hostila podujatia Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja (ICPDR) počas tohtoročného predsedníctva Slovenska v Medzinárodnej komisii pre ochranu Dunaja**
June, Bratislava hosted the events of the International Commission for the Protection of the Danube River (ICPDR) during this year's presidency of Slovakia in the Commission
Kolektív autorov

34 **Konferencia s medzinárodnou účasťou – XXXVIII. priehradné dni 2024**
Conference with international participation - XXXVIII. Dam days 2024
E. Bednárová

36 **Pocta vodohospodárom**
Tribute to water managers
P. Panenka

39 **Slovenskí vodohospodári na exkurzii impozantných priehrad v Grécku**
Slovak water managers on a tour of impressive dams in Greece
E. Bednárová, P. Panenka

Foto na 1. a 4. strane obálky: rieka Poprad – Čertova skala, foto archív SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik
Foto na 2 a 3. strane obálky: Dunajské rameno, foto J. Petrisko

Hájiť záujmy vodného hospodárstva je (opäť) našou prioritou

JUDr. Marek Chovan, PhD.,
generálny tajomník služobného úradu Ministerstva životného prostredia SR
a predseda výkonnej rady Združenia zamestnávateľov vo vodnom hospodárstve na Slovensku

Dunaj – stupeň Čunovo počas jesenných záplav

Združenie zamestnávateľov vo vodnom hospodárstve na Slovensku (ďalej len „ZZVH“ alebo „združenie“) je nezávislá, nezisková, dobrovoľná organizácia, ktorá združuje právnické a fyzické osoby, zamestnávajúce v pracovnom pomere zamestnancov vo vodnom hospodárstve na Slovensku. Po dvoch rokoch nečinnosti je s novým predsedom Výkonnej rady združenia, s víziou pomoci a propagácie neoceniteľnej práce odborníkov a agitácie najmä medzi mladou generáciou, prostredníctvom obnoveného odborného časopisu Vodohospodársky spravodajca, opätovne pripravené hájiť záujmy vodného hospodárstva na Slovensku.

POSLANIE ZDRUŽENIA

Vážení čitatelia, veľmi ma teší, že sa aj mojim pričinením obnovilo vydávanie časopisu Vodohospodársky spravodajca. Som rád, že sa aj ja ako predseda Dozornej rady VODOHOSPODÁRSKEJ VÝSTAVBY, štátneho podniku, môžem radiť medzi vodohospodárov a prispieť v tomto mimoriadnom vydaní vlastným článkom.

ZZVH vzniklo 9. decembra 1991 a jeho prvotným cieľom bolo naplnenie požiadaviek zákona o tripartite. Už od začiatku bolo jasné, že činnosť združenia nezostane len pri kolektívnom vyjednávaní. Bola vyslovená požiadavka, aby ZZVH obhajovalo a presadzovalo oprávnené požiadavky svojich členov, uplatňovalo názory a odborné stanoviská k rozhodujúcim zámerom vodného hospodárstva, spolupracovalo s orgánmi štátnej správy vo vodnom hospodárstve v záujme zlepšovania podmienok pre profesijnú činnosť a zúčastňovalo sa na legislatívnych úpravách zákonov a vyhlášok v oblasti vodného hospodárstva.

Združenie je právnickou osobou, ktorej najvyšším orgánom je Zhromaždenie predstaviteľov zamestnávateľov. Zhromaždenie schvaľuje stanovy ZZVH a ich zmeny, rozhoduje o prijatí a vylúčení členov ZZVH, volí predsedu a členov Výkonnej rady a revíznu komisiu, na návrh Výkonnej rady schvaľuje a odvoláva tajomníka. Pracovnými a poradnými orgánmi sú

Cieľom ZZVH je združovať a podporovať odborníkov vo vodnom hospodárstve

odborné komisie a redakčná rada časopisu Vodohospodársky spravodajca.

Členmi ZZHV sa môžu stať fyzické osoby najmä s odbornou kvalifikáciou na úseku vodného hospodárstva, ktoré sa aktívne podieľajú na presadzovaní vodohospodárskej politiky, ochrane a tvorbe životného prostredia. Kolektívnymi členmi ZZVH sa môžu stať aj právnické osoby, podnikajúce na území Slovenskej republiky. Členmi môžu byť aj ich organizačné jednotky, ktoré sú zapísané v obchodnom registri.

Medzi základné úlohy združenia patrí obhajovanie spoločných a špecifických záujmov členov navonok a podieľanie sa na iniciatíve pri tvorbe zákonov a ďalších legislatívnych opatrení, ktoré ovplyvňujú činnosti a podnikanie vo vodnom hospodárstve, čím sa spoločne zúčastňujú na tvorbe a ochrane životného prostredia v oblasti vôd. Združenie sa ďalej vyjadruje k rozhodujúcim zámerom rozvoja vodného

Vicepremiér a minister životného prostredia Tomáš Taraba spolu s generálnym riaditeľom Vodohospodárskej výstavby Petrom Moldom odhaľujú pamätnú tabuľu Júliusovi Binderovi v Gabčíkove

hospodárstva na Slovensku a svojim členom o tom poskytuje informácie. Tiež zabezpečuje služby informačného, poradenského, výchovno-vzdelávacieho a projekčného charakteru. Pre svoj ďalší rozvoj spolupracuje s odbornými profesijnými organizáciami, pôsobiacimi v Slovenskej republike aj v zahraničí, pričom analyzuje a spracováva dôležité poznatky a skúsenosti z praxe vo vodnom hospodárstve. Významnú úlohu má združenie aj pri zastupovaní svojich členov voči príslušným

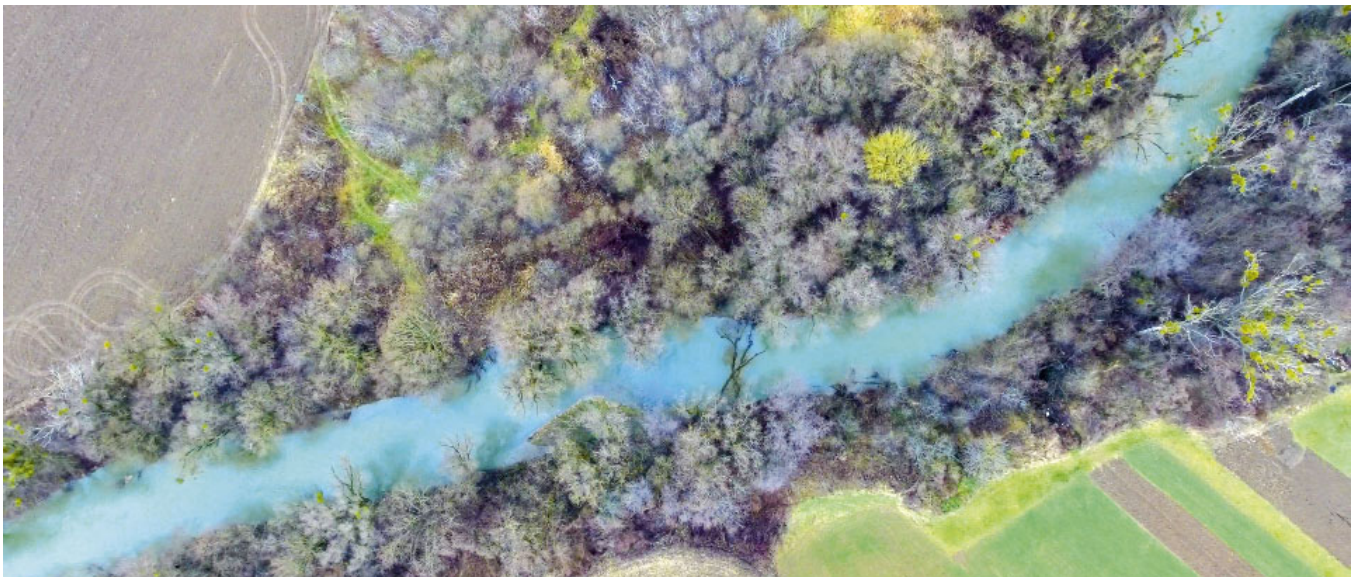

Rieka Hornád, Trstené pri Hornáde

Vodná stavba Krpeľany

odborovým orgánom pri uzatváraní kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa. Nemenej dôležitá je spolupráca pri organizovaní odborných konferencií, sympózií, exkurzií, seminárov, študijných ciest, prednášok a iných podobných akcií za účasti domácich i zahraničných odborníkov, s cieľom rozširovania najnovších odborných poznatkov na úseku vodného hospodárstva. Osobitnú kapitolu tvorí vydávanie vlastného odborného časopisu *Vodohospodársky spravodajca*.

OBDOBIE BEZ HÁJENIA ZÁUJMOV

Združenie má neoceniteľné postavenie pri hájení záujmov svojich členov vo vodnom hospodárstve. Obdobie, keď nebolo združenie funkčné (poznámka: od novembra 2022), mohli pocítiť zamestnanci organizácií, patriacich do pôsobnosti ministerstva životného prostredia, v ktorých absentovala kolektívna zmluva vyššieho stupňa, ktorú vyjednáva ZZVH, prinášajúc tak benefity nad rámec základných kolektívnych zmlúv. Z pohľadu vodného hospodárstva možno konštatovať, že bolo ukrátené o bohaté skúsenosti odborníkov z praxe pri tvorbe zákonov a ďalších legislatívnych opatrení. Prezentácie prác, výsledkov a skúseností vodohospodárov zostávali často nepovšimnuté, a aj preto sa toto odvetvie dostalo na pomyselný chvost záujmu spoločnosti, nevynímajúc mladú generáciu.

VÍZIA A SMEROVANIE ZZVH

Dnes je činnosť ZZVH obnovená, zastúpená členmi ministerstva životného prostredia a jeho rezortných organizácií, partnerských inštitúcií a spoločností, ktorým vodné hospodárstvo nie je ľahostajné. Naším cieľom bude naďalej rozširovať členskú základňu a odhodlane propagovať prácu odborníkov, aktívne sa podieľať na tvorbe legislatívy, koncepcií a poskytovať poradenstvo a odbornú garanciu v oblasti pôsobenia združenia.

Prostredníctvom odborného časopisu *Vodohospodársky spravodajca*, ktorý združenie opätovne vydáva, spolu s činnosťou ZZVH (zastúpeného členmi redakčnej rady) a ďalších prispievateľov a nadšencov, máme teraz jedinečnú príležitosť priblížiť odbornej, ale aj laickej verejnosti poslanie vodohospodárov, prezentovať činnosť členských organizácií a výsledkov praxe a úsilia renomovaných odborníkov, ktorých žiaľ z roka na rok ubúda. Dôvodom je nezáujem mladej generácie o toto odvetvie alebo negatívne a mylne vnímané poníma-nie vodného hospodárstva. Týmto spôsobom sa reálny záujem, zdravý rozum a potreba zabezpečenia ochrany obyvateľov a ich životov nejaví medzi verejnosťou ako trendová a dôležitá. Pritom v súvislosti so zmenou klímy a potrebami spoločnosti je opak pravdou.

Činnosť združenia a posolstvá časopisu budú v budúcom období prezentované žiakom a študentom na školách a verejných fórach so zámerom priblíženia vodného hospodárstva dúfajúc, že sa dnes žalostne nízky záujem o štúdium či prácu v tomto sektore zvýši.

Za ministerstvo životného prostredia a ZZVH môžem garantovať, že vynaložíme maximálne úsilie, aby sa záujem o vodné hospodárstvo zvýšil, aby bolo postavenie odvetvia rešpektované a odborníkom bol tak právom uznaný zaslúžený, dobrý pocit a úcta za ich celoživotné poslanie, ktorým vodné hospodárstvo bezpochyby je.

Sekcia vôd Ministerstva životného prostredia SR – zodpovednosti a aktuálne aktivity

Autor: Kolektív autorov Sekcie vôd na Ministerstve životného prostredia Slovenskej republiky

Príspevok popisuje oblasti zodpovednosti Sekcie vôd na Ministerstve životného prostredia Slovenskej republiky, jej členenie, organizačné subjekty, ktoré metodicky usmerňuje a riadi vo svojej pôsobnosti, a hlavné rezorty, s ktorými úzko spolupracuje. Uvádza zoznam a predmet právnych predpisov, ktoré sú v rozsahu pôsobnosti sekcie. Špecifikuje oblasti súčinnosti pri implementácii finančných nástrojov v rámci OP KŽP a PSK, Plánu obnovy a odolnosti SR, Adaptačných opatrení na zmenu klímy a ďalších strategických dokumentov a nástrojov spolupráce s ostatnými rezortmi, *vrátane foriem spolupráce pri vypracovávaní podkladov k stanoviskám pre Európsku komisiu ohľadom prebiehajúcich konaní k aplikácii* Rámcovej smernice o vode, *riešení podnetov od občanov, právnických osôb a orgánov verejnej a štátnej správy. Príspevok obsahuje aj prehľad hlavných aktuálnych aktivít v oblastiach pôsobnosti Sekcie vôd.*

Sekcia vôd MŽP SR je organizačne začlenená do priamej riadiacej pôsobnosti štátneho tajomníka II. Sekcia je:

a) gestorom transpozície a implementácie legislatívy EÚ vo svojej pôsobnosti;
b) usmerňuje, metodicky riadi a kontroluje vo svojej pôsobnosti: Výskumný ústav vodného hospodárstva, Slovenský hydrometeorologický ústav, inšpekciu pri výkone štátnej správy, SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, VODOHOSPODÁRSKU VÝSTAVBU, štátny podnik;
c) riadi a kontroluje odbory starostlivosti o životné prostredie okresných úradov, v súlade s § 4 ods. 7 zákona č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v rozsahu ustanovenom osobitnými zákonmi v pôsobnosti sekcie vôd;
d) sekcia vôd zabezpečuje spoluprácu najmä s: Ministerstvom zdravotníctva SR na úseku starostlivosti o vodu, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR v oblasti poľnohospodárskych činností, na úseku meliorácií pri využívaní pôdy úpravou pôdnych pomerov a na úseku akvakultúry, Ministerstvom dopravy SR na úseku vnútrozemskej plavby, na úseku pozemných komunikácií, na úseku štátnej správy pre územné plánovanie a stavebný poriadok, Ministerstvom vnútra SR na úseku správy štátnych hraníc

Protipovodňové opatrenia rieky Hron v Banskej Bystrici

Vodná stavba Ľuboreč

a v ochrane pred povodňami na úseku civilnej ochrany a integrovaného záchranného systému, Úradom pre reguláciu sieťových odvetví, Úradom pre geodéziu, kartografiu a kataster SR.

Sekcia vôd sa člení na Odbor štátnej vodnej správy a rybárstva, Odbor strategického vodného plánovania, Odbor manažmentu povodí a ochrany pred povodňami a Útvar splnomocnenca vlády SR pre výstavbu a prevádzku Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros. Zodpovednosti a aktuálne úlohy odborov Sekcie vôd sú podrobnejšie uvedené v samostatných častiach.

ODBOR ŠTÁTNEJ VODNEJ SPRÁVY A RYBÁRSTVA

Na Odbore štátnej vodnej správy a rybárstva (ďalej 4.1.) sa riešia úlohy nielen v súvislosti s výkonom a riadením štátnej vodnej správy, a to i s pôsobnosťou špeciálneho stavebného úradu v priamej súčinnosti a nadväznosti na legislatívu v oblasti územného plánovania a výstavby podľa vodného zákona (zákon č. 364/2004 Z. z.), ale i úlohy v oblasti výkonu štátnej správy vo veciach vodných stavieb upravených v zákone o verejných vodovodoch a kanalizáciách (zákon č. 442/2002 Z. z) a zákona o ochrane pred povodňami (zákon č. 7/2010 Z. z.). Súčasne odbor poskytuje súčinnosť pri legislatíve a uplatňovaní vyššie uvedených zákonov, ale i ďalších zákonov, ktoré sú v priamej súvislosti s výkonom štátnej vodnej správy (zákon č. 305/2018 Z. z.; zákon č. 24/2006 Z. z.; zákon č. 56/2018 Z. z.; zákon č. 338/2000 Z. z.; zákon č. 543/2002 Z. z.; zákon č. 326/2005 Z. z; zákon č. 220/2004 Z. z.; zákon č. 39/2013 Z. z.; zákon č. 71/1967 Zb.; zákon č. 17/1992 Zb., zákon č. 281/1997 Z. z; zákon č. 145/1995 Z. z.; zákon č. 300/2005 Z. z; zákon č. 587/2004 Z. z. atď.).

Vzhľadom na skutočnosť, že dňa 25.10.2024 vstúpil do účinnosti zákon č. 277/2024 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon), odbor aktuálne pracuje na aktualizácii *Usmernenia generálneho riaditeľa sekcie vôd Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky o tepelných čerpadlách a pôsobnosti orgánov štátnej vodnej správy*, Číslo: 2/2020-4 zo dňa, 08.01.2020) tak, aby bolo v súlade z vyššie uvádzanou novelou vodného zákona.

Súbežne s uvedeným, odbor 4.1. aktívne zabezpečuje spoluprácu na úseku hraničných vôd a úloh vyplývajúcich z implementácií smerníc Európskeho parlamentu a rady, napr. *Smernice o priemyselných emisiách, Smernice o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva, Smernice o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu, Smernice o čistení komunálnych odpadových vôd* a pod.

Okrem vyššie uvedeného odbor zabezpečuje i poskytovanie súčinnosti pri implementácii finančných nástrojov v rámci OP KŽP a PSK v súlade s požiadavkami sekcie environmentálnych programov a projektov, spolupracuje pri vypracovávaní podkladov k stanoviskám pre Európsku komisiu ohľadom prebiehajúcich konaní k aplikácii *Rámcovej smernice o vode*, rieši podnety od občanov, právnických osôb a orgánov verejnej a štátnej správy, spolupracuje s odborom strategického plánovania a odborom manažmentu povodní a ochrany pred povodňami pri príprave podkladov pre strategické dokumenty na úseku vôd. Odbor spolupracuje na implementácii *Plánu obnovy a odolnosti SR* či *Adaptačných opatrení na zmenu klímy*, spolupracuje s Ministerstvom zdravotníctva na úseku starostlivosti o vodu, zabezpečuje aktívnu účasť v medzirezortných pracovných skupinách, ktoré riešia problematiku rybného hospodárstva, ochrany a využívania vôd, jednotného informačného systému IS Voda, ako i aktívnu účasť vo vnútrorezortných pracovných skupinách so zameraním na ochranu a využívanie vôd, problematiku vplyvu určených živočíchov na ichtyofaunu a vodné stavby či súhrnnú evidenciu o vodách.

Vodná stavba Málinec

Samostatnou kapitolou činnosti je gescia odboru 4.1. na úseku zákona č. 216/2018 Z. z. o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacích predpisov. V súčasnosti v tejto oblasti na odbore prebieha príprava novelizačných návrhov k zákonu č. 216/2018 Z. z. o rybárstve a o doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacích predpisov.

Odbor 4.1. ako ústredný orgán štátnej správy na úseku rybárstva je prvostupňovým orgánom štátnej správy, ktorý nielenže rozhoduje o právach a povinnostiach podľa zákona č. 216/2018 Z. z., ale aj pripravuje podklady na zabezpečenie dozornej a kontrolnej činnosti v oblasti rybárstva a aktívne sa podieľa na kontrolnej činnosti MŽP SR na úseku štátnej správy rybárstva, vedie evidenciu zarybňovacích plánov, zabezpečuje vedenie a aktualizovanie databázy rybárskych revírov Slovenskej republiky, zabezpečuje agendu vydávania osobitných povolení na rybolov pre potreby diplomatických zastupiteľstiev, na vedeckovýskumné účely a vo verejnom záujme v zmysle zákona o rybárstve.

ODBOR STRATEGICKÉHO VODNÉHO PLÁNOVANIA

Odbor strategického vodného plánovania vykonáva koncepčnú činnosť a podľa potrieb spracováva koncepčné dokumenty. Rámcovým strategickým dokumentom je *Koncepcia vodnej politiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050,* prijatá uznesením vlády SR v júni 2022.

Hlavnou náplňou práce odboru strategického vodného plánovania je zabezpečenie podkladov, potrebných na tvorbu koncepcií udržateľného využívania povrchových vôd a podzemných vôd, ich ochrany, na prípravu a spracovanie plánov manažmentu správneho územia povodia, poskytovanie informácií verejnosti a na potreby užívania vôd. Za účelom monitorovania množstva, režimu a kvality povrchovej a podzemnej vody odbor ustanovuje, dopĺňa alebo ruší monitorovacie miesta kvantity povrchových a podzemných vôd a monitorovacie miesta kvality povrchových a podzemných vôd v programoch monitorovania vôd. V pravidelných cykloch je odbor zodpovedný za hodnotenie stavu, množstva, režimu a kvality povrchových a podzemných vôd. Toto hodnotenie sa komplexne vykonáva v povodiach, v čiastkových povodiach a v útvaroch povrchových a podzemných vôd a obsahuje hodnotenie ekologického stavu a chemického stavu útvarov povrchových vôd, množstva povrchových vôd a kvality povrchových vôd či vplyvov pôsobiacich na kvalitu povrchových vôd. Súčasťou hodnotenia podzemných vôd je hodnotenie kvantitatívneho stavu podzemných vôd a chemického stavu podzemných vôd.

Na zabezpečenie ochrany vôd a jej trvalo udržateľného využívania sa určujú environmentálne ciele pre útvary povrchových vôd, útvary podzemných vôd, chránené územia (územia s povrchovou vodou určenou na odber pre pitnú vodu, územia s vodou určenou na kúpanie, územia s povrchovou

vodou vhodnou pre život a reprodukciu pôvodných druhov rýb), chránené oblasti prirodzenej akumulácie vôd, ochranné pásma vodárenských zdrojov, referenčné lokality, citlivé oblasti a zraniteľné oblasti.

Odbor strategického vodného plánovania zastrešuje prípravu a schvaľovanie plánov manažmentu povodí v 6-ročných cykloch. Plán manažmentu povodia je základným nástrojom na dosiahnutie cieľov vodného plánovania v oblastiach povodí, ktorý na základe vykonaných analýz súčasného stavu povrchových vôd a podzemných vôd a zhodnotenia vplyvu ľudskej činnosti na vodné pomery ustanovuje environmentálne ciele a programy opatrení na ich dosiahnutie, vrátane finančného zabezpečenia. Plán manažmentu povodia sa povinne využíva v krajinnom plánovaní alebo môže byť krajinným plánom. Návrh plánu manažmentu povodia, ktorý obsahuje program opatrení, schvaľuje ministerstvo. Schválené plány manažmentu povodí sú následne podkladom na vypracovanie *Vodného plánu Slovenska a jeho programu opatrení*.

Odbor strategického vodného plánovania plní úlohy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii vo vodnom plánovaní, zabezpečuje koordináciu týchto úloh s príslušnými ústrednými orgánmi štátnej správy a podáva správy o plnení úloh vyplývajúcich z právne záväzných aktov Európskej únie najmä v rámci vodného hospodárstva, vypracovania analýz charakteristík čiastkových povodí, zhodnotenia vplyvov ľudských činností na stav povrchových vôd a stav podzemných vôd a vypracovania ekonomických analýz nakladania s vodami, vytvárania a zavádzania programov monitorovania stavu povrchových vôd, stavu podzemných vôd a chránených území, spolupráce a koordinácie pri vypracúvaní vodnej a morskej stratégie s členskými štátmi Európskej únie a spolupráce a koordinácie pri určení prahových hodnôt podzemných vôd s členskými štátmi Európskej únie a s nečlenskými štátmi Európskej únie. Dôležitou súčasťou aktivít je oznamovacia povinnosť, najmä súpisov emisií, vypúšťaní a únikov prioritných látok a znečisťujúcich látok, vrátane príslušných referenčných období v súlade s požiadavkami na predkladanie správ, informácií o prekročení environmentálnych noriem kvality a informácií o opatreniach, prijatých v súvislosti s cezhraničným znečisťovaním, výsledkov monitorovania látok zo zoznamu sledovaných látok a vykonávania manažmentu rizík v súvislosti s plochami povodia pre miesta odberu vody určenej na ľudskú spotrebu.

Odbor strategického vodného plánovania je gestorom zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach. Úlohou je vypracovať, schváliť a vyhodnocovať plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky, vrátane časových harmonogramov jeho plnenia. Plán rozvoja obsahuje koncepciu riešenia zásobovania pitnou vodou, vrátane

Žitavský luh

Vodná nádrž Veľké Vozokany

vymedzenia zdrojov povrchových vôd a podzemných vôd na účely úpravy na pitnú vodu a koncepciu odkanalizovania a čistenia odpadových vôd. Súčasťou riadenia je zabezpečiť budovanie, riadenie, spravovanie a aktualizovanie štátneho monitorovacieho a informačného systému o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, o využívaných vodných zdrojoch a zdrojoch, vhodných na potencionálne využitie pre verejné vodovody. Odbor sa vyjadruje k investičnej činnosti, ak ovplyvňuje využitie významných zdrojov vôd, vhodných na verejné zásobovanie väčších územných celkov. Odbor zabezpečuje vedenie centrálnej evidencie údajov o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách, zabezpečuje medzinárodnú spoluprácu v oblasti verejných vodovodov a verejných kanalizácií, určuje odborné požiadavky pre osoby, ktoré môžu prevádzkovať verejný vodovod alebo verejnú kanalizáciu. V rámci povinností voči Európskej únii odbor oznamuje Európskej komisii výsledky plnenia smernice o čistení odpadovej vody, plnenie smernice o pitnej vode, vrátane posúdenia miery strát vody a potenciálu zlepšenia.

Odbor strategického vodného plánovania zastrešuje zákon č. 305/2018 Z. z. o chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Pre podporu vykonávania zákona bol prijatý *Akčný plán ochrany vôd v CHVO Žitný ostrov*.

V spolupráci s Úradom verejného zdravotníctva SR vykonáva odbor identifikáciu vôd určených na kúpanie, aktualizáciu a zachovanie profilov vôd určených na kúpanie. V spolupráci s inými rezortami, odbor strategického vodného plánovania zabezpečuje plnenie *Akčného plánu na riešenie dôsledkov sucha*.

Integrálnou činnosťou odboru strategického vodného plánovania je účasť na spoločnej stratégii implementácie *Rámcovej smernice o vode*. Odbor koordinuje činnosti odborných inštitúcií v expertných skupinách, zriadených Európskou komisiou. V kompetencii odboru strategického vodného plánovania je aj aktívna účasť na medzinárodných dohovoroch, najmä *Dohovor EHK OSN o vode* a jeho *Protokol o vode a zdraví*, *Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja*. V rámci týchto činností odbor koordinuje účasť SR v expertných skupinách. Súčasťou medzinárodnej spolupráce je aj koordinovanie *Stratégie EÚ dunajského regiónu*. Odbor zastrešuje koordináciu prioritnej oblasti Kvalita vôd.

ÚTVAR SPLNOMOCNENCA VLÁDY SR PRE VÝSTAVBU A PREVÁDZKU SÚSTAVY VODNÝCH DIEL GABČÍKOVO-NAGYMAROS

Útvar splnomocnenca vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD Gabčíkovo-Nagymaros bol v roku 2021 delimitáciou z MDV SR zaradený do organizačnej pôsobnosti MŽP SR. Uznesením vlády č. 520 z 28. augusta 2024 bol vymenovaný splnomocnenec Vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD Gabčíkovo-Nagymaros Ing. Peter Molda. Splnomocnenec zabezpečuje a riadi slovenskú časť spoločného slovensko-maďarského monitorovania vplyvu prevádzky sústavy vodných diel na životné prostredie podľa *Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarskej republiky* o niektorých dočasných technických opatreniach a prietokoch do Dunaja a Mošonského ramena Dunaja, podpísanej 19. apríla 1995 (ďalej len „Dohoda z r. 1995).

Útvar splnomocnenca vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD Gabčíkovo-Nagymaros v období rokov 2021 – 2023 prevzal a vedie príslušnú odbornú dokumentáciu, koordinuje prípravu a výmenu správ z monitorovania prírodného prostredia a rokovania k aktualizácii manipulačného poriadku VD Gabčíkovo, vyjadruje sa k aktuálnym otázkam a projektom v rámci údržby a modernizácie technických a infraštruktúrnych súčastí VD Gabčíkovo (modernizácia a rekonštrukcia plavebných komôr, modernizácia a rekonštrukcia vodných turbín, výstavba cyklomostu, realizácia umelých záplav, úpravy ramennej sústavy, sprietočňovanie ramien a pod.)

Útvar zabezpečuje organizačné, materiálno-technické a administratívne práce, prípravu podkladov a kontrolu plnenia úloh vyplývajúcich z činnosti splnomocnenca (podrobný popis zodpovedností a aktuálnych úloh útvaru bude samostatne predstavený v niektorom z ďalších čísiel *Vodohospodárskeho spravodajcu* v roku 2025).

55-tisíc kilometrov vodných tokov a 300 nádrží

Ing. Jozef Moravčík,
generálny riaditeľ SLOVENSKÉHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, štátneho podniku

Anotácia
To sú počty a objekty majetku štátu, ktoré sú v správe SLOVENSKÉHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, štátneho podniku (ďalej len „SVP, š. p." alebo podnik), ktorý zabezpečuje služby štátu v oblasti vodného hospodárstva vrátane protipovodňovej ochrany a zabezpečenia vodnej cesty. Podnik má celoštátnu pôsobnosť s viac ako 300 zamestnancami.

VZNIK A HISTÓRIA PODNIKU

SVP, š. p., vznikol 1. júla 1997 ako štátny podnik na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov, ktorý má celoslovenskú pôsobnosť a ktorého základným poslaním je vykonávanie verejnoprospešných činností a zabezpečenie správy vodohospodársky významných a ďalších vodných tokov a vodných stavieb na nich vybudovaných a tiež správu jednotlivých povodí. Podnik ako právny nástupca bývalých štátnych podnikov povodí, z ktorých prevzal majetok, práva a záväzky a ktoré sa stali jeho samostatnými organizačnými zložkami s vymedzenými delegovanými právomocami, pričom súčasné vnútorné organizačné usporiadanie podniku v plnom rozsahu zohľadňuje existenciu prirodzených hydrologických povodí.

Na základe rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva SR bol následne ku dňu 31. mája 2001 so SVP, š. p., zlúčený bývalý Výskumný ústav meliorácií a krajinného inžinierstva, Bratislava, ako príspevková organizácia, z ktorej vznikol v rámci podniku osobitný odštepný závod – OZ Hydromeliorácie. S účinnosťou od 1. mája 2003 prešla zakladateľská pôsobnosť k SVP, š. p., z Ministerstva pôdohospodárstva SR na Ministerstvo životného prostredia SR. Rozhodnutím Ministerstva pôdohospodárstva SR o založení podniku Hydromeliorácie, štátneho podniku bol z majetku SVP, š. p., vyňatý majetok predstavujúci závlahové a odvodňovacie zariadenia a ku dňu 1. júla 2003 bol vložený do samostatného subjektu – Hydromeliorácie, štátny podnik a bol zrušený Odštepný závod Hydromeliorácie. V súvislosti s implementáciou

Časť flotily SVP v akcii

Dunaj a plavidlo SVP BD Kriváň

Inštalácia mobilného hradenia v Bratislave

Kameňolom Devín

Rámcovej smernice EÚ o vode v podmienkach Slovenskej republiky sa s účinnosťou od 1. mája 2004 vykonala organizačná zmena podniku a zrušili sa odštepné závody Povodie Dunaja v Bratislave, Povodie Váhu v Piešťanoch, Povodie Hrona v Banskej Bystrici a Povodie Bodrogu a Hornádu v Košiciach. Vznikli tak nové odštepné závody OZ Bratislava, OZ Piešťany, OZ Banská Bystrica a OZ Košice. Namiesto tzv. územných závodov vznikol závod Dunaj Bratislava, závod Vodné dielo Gabčíkovo a správy povodí, ktorých pôsobnosť je zosúladená s čiastkovými povodiami a určenými oblasťami povodí v Slovenskej republike.

Sídlo podniku bolo od jeho vzniku v Banskej Štiavnici. V roku 2007 došlo rozhodnutím ministra životného prostredia Slovenskej republiky k zmene sídla a od 20. februára 2008 sa novým sídlom stala Žilina. Po dvoch rokoch, a to od 1. júna 2010, sa sídlom štátneho podniku znovu stalo mesto Banská Štiavnica. Od 6. mája 2022 sa podnikové riaditeľstvo z praktických a ekonomických dôvodov presťahovalo do Bratislavy.

V súvislosti s rozsiahlou reformou podniku, ktorá sa uskutočnila v roku 2022, došlo od 1. februára toho istého roku k zmene názvu dovtedajších odštepných závodov, ku vzniku dvoch nových odštepných závodov a k zmene ich územnej pôsobnosti. Po tejto organizačnej zmene boli do obchodného registra zapísané ako odštepné závody Povodie Dunaja, odštepný závod so sídlom v Bratislave, Povodie dolného Váhu, odštepný závod so sídlom v Piešťanoch, Povodie horného Váhu, odštepný závod so sídlom v Ružomberku, Povodie Hrona, odštepný závod so sídlom v Banskej Bystrici, Povodie Hornádu, odštepný závod so sídlom v Košiciach, Povodie Bodrogu, odštepný závod so sídlom v Trebišove. S účinnosťou od 1. novembra 2022 došlo k zániku závodov a správ povodí, ktoré spadali pod jednotlivé odštepné závody, a namiesto nich vzniklo 31 prevádzkových stredísk.

ČINNOSŤ PODNIKU

Hlavným predmetom činnosti podniku je správa a ochrana povrchových a podzemných vôd a komplexná hydroekologická činnosť v povodiach, predovšetkým:

- správa zverených vodných tokov a zabezpečenie všetkých ich funkcií, výkon práva hospodárenia s vodnými tokmi a vodohospodárskymi dielami, ktoré sú na nich vybudované,
- zabezpečenie účinnej ochrany vôd, vodných tokov a vodohospodárskych diel,
- výkon osobitných činností, ktoré súvisia so spravovanými hraničnými tokmi,
- zabezpečenie dodávok povrchovej vody z vodných tokov a vodných nádrží, vrátane jej využitia na výrobu elektrickej energie a v rozsahu určenom orgánmi štátnej vodnej správy,
- zabezpečenie rozvoja, prevádzky a údržby vodných ciest, vytváranie podmienok na využívanie vodných tokov a nádrží na plavbu a iné národohospodárske využívanie,
- vykonávanie zabezpečovacích prác na ochranu pred povodňami na vodných tokoch a vodných dielach, plnenie úloh, vyplývajúcich z povodňových plánov a rozhodnutí povodňových komisií počas povodňovej aktivity,

- vykonávanie stavebnomontážnych a údržbárskych prác, ťažba riečnych materiálov, ťažba a výroba kameniva a výrub stromov rastúcich mimo lesa,
- sledovanie a vyhodnocovanie kvality vôd vo vodných tokoch, odberov vôd a iného nakladania s vodami, vyberanie odplát podľa osobitných predpisov,
- plnenie ďalších úloh, vyplývajúcich pre štátny podnik zo zákona o vodách, vrátane dozornej činnosti v chránených vodohospodárskych oblastiach,
- prevádzkovanie rybného hospodárstva podniku,
- dispečerské riadenie vodohospodárskych a ostatných podnikových činností,
- určovanie skutočnej výšky poplatkov za odbery podzemných vôd a výšky poplatkov za vypúšťanie odpadových vôd do povrchových vôd,
- zabezpečovanie činností súvisiacich so správou vodných tokov a správou povodí a činností verejnoprospešného charakteru,
- vykonávanie činností súvisiacich so správou podzemných vôd v rozsahu vymedzenom zákonom č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene a doplnení zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon),
- vykonávanie činností súvisiacich s plánovaním v povodiach a v oblasti povodí,
- zabezpečenie úloh obrany a krízového riadenia

STAROSTLIVOSŤ O MAJETOK ŠTÁTU A JEHO ROZVOJ

Starostlivosť o vodné toky a vybudované vodohospodárske diela je jednou zo základných činností SVP, š. p. Prioritnou súčasťou starostlivosti o majetok je zabezpečenie nutných opráv a údržby, ale rovnako aj neupravených vodných tokov s cieľom dosiahnuť dlhodobú prevádzkovú bezpečnosť a životnosť vybudovaných vodných stavieb a udržať prirodzenú kapacitu neupravených vodných tokov pri akceptovaní požiadaviek na zosúladenie týchto činností s ochranou prírodného prostredia. Tieto práce slúžia prevažne na uspokojovanie verejnoprospešných záujmov.

Investičný rozvoj podniku sa v poslednej dobe zameriava na prípravu a realizáciu stavieb preventívnych protipovodňových opatrení a opatrení na zabezpečenie pozdĺžnej kontinuity riek a biotopov. Stavby na ochranu pred povodňami, zaradené v investičnom programe podniku, vychádzajú z návrhu opatrení a plánov manažmentu povodňového rizika v zmysle *Smernice o hodnotení a manažmente povodňových rizík* na územiach s identifikovaným existujúcim alebo potenciálne významným povodňovým rizikom pri ich projektovom rozpracovaní, zodpovedajúcom konkrétnym podmienkam na danom mieste.

FINANCOVANIE PODNIKU

SVP, š. p., je podnik, ktorý plní úlohy vo verejnom záujme v oblasti vôd a vodného hospodárstva. Je predurčený a pripravený plniť všetky opatrenia, úlohy a výzvy v oblasti vôd a vodného hospodárstva za predpokladu zabezpečenia potrebných finančných prostriedkov z verejných zdrojov na ich realizáciu.

Levice-Podlužany, údržba toku Podlužianka, realizácia prác

Strážske, Laborec, ľadový zátaras nad haťou, čistenie koryta

Zabezpečovacie práce po povodni v obci Andrejova, Andrejov potok

Pohľad na VS Ružín

Zabezpečovanie starostlivosti o vodohospodársky majetok vo vlastníctve štátu, zabezpečovanie neregulovaných služieb vo verejnom záujme, ako aj plnenie ďalších povinných úloh podniku sú závislé od úhrady finančných potrieb zo strany štátu, a to buď zo štátneho rozpočtu, alebo prostredníctvom iných dostupných verejných zdrojov. Z hľadiska budúceho hospodárenia štátneho podniku je nevyhnutné hľadať možnosti krytia týchto ekonomicky oprávnených nákladov na neregulované služby aj z iných verejných zdrojov ako iba zo zdrojov štátneho rozpočtu.

BUDÚCNOSŤ PODNIKU

Cieľom je vytvoriť zo SVP, š. p., efektívny otvorený a flexibilný podnik 21. storočia, operatívne reflektujúci na nové aktuálne zmeny, výzvy a potreby vodného hospodárstva, ktorými rezonuje súčasná doba. Túto víziu je možné dosiahnuť aplikáciou kombinácie praxou overených prístupov a nových, moderných, inovatívnych trendov a nástrojov s podporou dostatočného počtu kvalitných ľudských zdrojov, resp. funkčných pracovných tímov s požadovanou odbornou kvalifikáciou, s potrebnými praktickými skúsenosťami a zručnosťami. Pre stabilizáciu takýchto zamestnancov v odbore je nevyhnutné vytváranie vyhovujúceho pracovného prostredia s komplexným moderným technickým vybavením a benefitmi pre zamestnancov, rovnako ako aj rozvojom a implementáciou motivačného odmeňovacieho systému. K rozvoju podniku neopomenuteľne patrí implementovanie a využívanie kvalitných, komplexne prepojených informačných technológií, digitalizácia a automatizácia pracovných procesov, aplikácia inovácií, výsledkov vedy a výskumu v praxi, vrátane vytvorenia možností pre operatívne modelovanie vodohospodárskych, hydrologických, hydrogeologických a ďalších existujúcich a predpokladaných situácií vo variabilných scenároch s cieľom zisťovania ich vplyvov a dopadov na stav vôd a ochranu obyvateľstva.

Prehrádzka, Lehota pod Vtáčnikom

Podmienkou pre vytvorenie takéhoto zdravého a moderného podniku je zabezpečenie jasných, stabilných a predvídateľných podmienok financovania, ktoré sú súčasne nevyhnutným predpokladom pre optimálne plánovanie a realizáciu opráv, údržby, rekonštrukcií vodných stavieb, ako aj pre realizáciu nových investícií. Koncepcia SVP, š. p., prináša viaceré návrhy na zlepšenie ekonomického postavenia podniku a zlepšenie financovania neregulovaných verejnoprospešných služieb prostredníctvom iných nástrojov, resp. iných verejných zdrojov. Tieto riešenia si však vyžadujú podporu zakladateľa v rámci zásadných systémových zmien legislatívnych predpisov (*Zákona o vodách*, nariadenia vlády SR č. 755/2004, prípadne aj ďalších súvisiacich zákonov, ako napr. zákona o regulácii v sieťových odvetviach a jeho vykonávacieho predpisu či zákona o vnútrozemskej plavbe), zameraných na zavedenie spravodlivého spoplatňovania vôd, založeného na princípe „užívateľ a znečisťovateľ platí“, a to bez uplatňovania nedôvodných výnimiek zo spoplatňovania vôd či určovania neprimeraných alebo dokonca diskriminačných množstevných limitných hodnôt pre spoplatňovanie vôd. Predmetné návrhy opatrení predstavujú vhodné nástroje na postupné zníženie nárokov na finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu. V každom prípade je pre budúcu garanciu zabezpečovania neregulovaných verejnoprospešných služieb potrebné zachovať participáciu štátu na ich financovaní najmä s ohľadom na možné krízové, kritické situácie s negatívnym dopadom na ekonomické a cenové ukazovatele či extrémne vodohospodárske a hydrologické situácie.

Literatúra:

Stratégia SLOVENSKÉHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, štátneho podniku, do roku 2027, 2024

Výročná správa SLOVENSKÉHO VODOHOSPODÁRSKEHO PODNIKU, štátneho podniku, za rok 2023, 2024

70 rokov garancie výstavby vodných diel na Slovensku

Ing. Peter Molda,
generálny riaditeľ štátneho podniku VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, štátny podnik

Anotácia

VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, štátny podnik, (ďalej aj „VV, š. p.“), s viac ako sedemdesiatročnou tradíciou je rezortnou organizáciou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. S jej menom je spätých vyše 350 vodohospodárskych, hydroenergetických a inžinierskych stavieb na celom území Slovenska. K prioritným oblastiam činností štátneho podniku patrí v súčasnosti prevádzka Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros a Vodného diela Žilina, vrátane zabezpečovania súvisiacich protipovodňových a ekologických opatrení a realizácie environmentálnych projektov. Nemenej dôležitou je aj otázka zabezpečenia plynulosti medzinárodnej vodnej dopravy cez plavebné komory Vodného diela Gabčíkovo a ekologická výroba elektrickej energie z obnoviteľného zdroja.

HISTÓRIA SPOLOČNOSTI

História podniku siaha do roku 1953, keď bolo založené „Vodohospodárske a rozvojové stredisko“ s cieľom pripraviť a vytvoriť nosné investície rozvoja vodného hospodárstva.

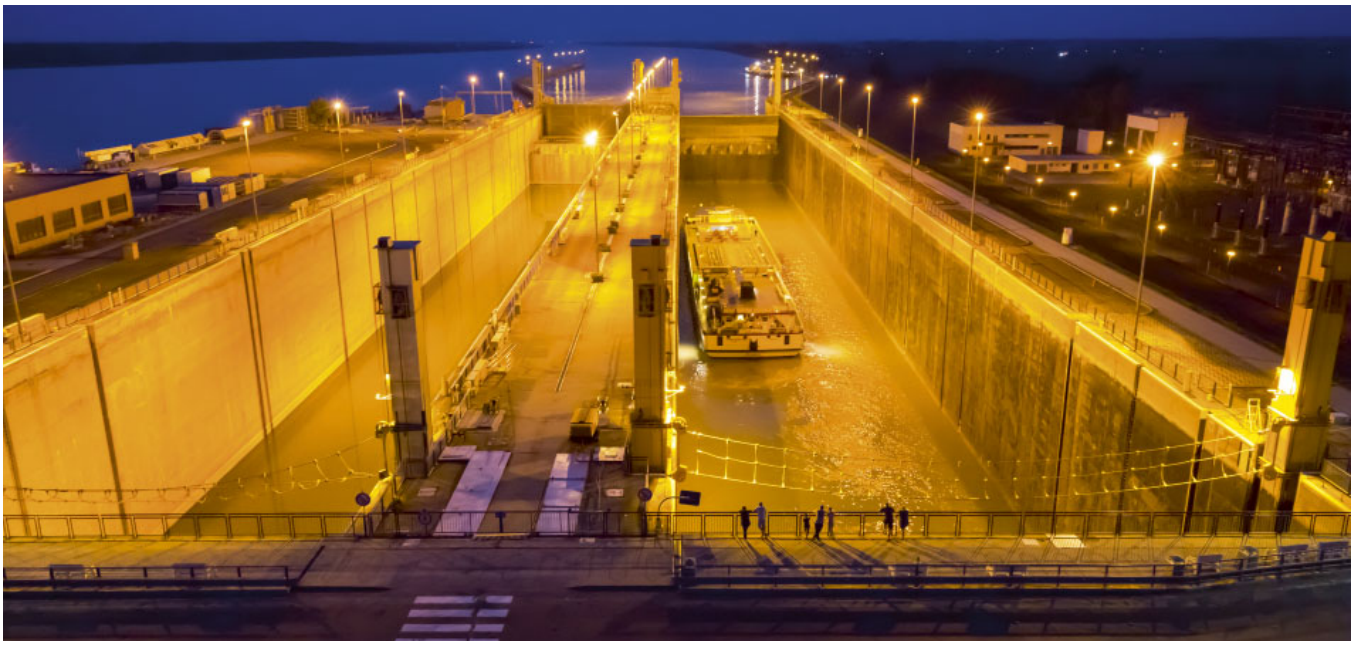

Plavebné komory, Vodné dielo Gabčíkovo

Meno podniku je späté najmä s jedným z najväčších vodohospodárskych projektov v Európe – Sústavou vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros, ktorej realizovanou časťou sú vodné elektrárne: Vodná elektráreň Gabčíkovo, Vodná elektráreň Čunovo, Malá vodná elektráreň Dobrohošť, Malá vodná elektráreň S VII, Malá vodná elektráreň Mošoň I a Malá vodná elektráreň Mošoň II, ale i prehradenie Dunaja v Čunove, Zdrž Hrušov, prívodný kanál k Vodnej elektrárni Gabčíkovo a plavebné komory. Sústava týchto diel umožňuje nielen výrobu zelenej elektrickej energie, ale i bezpečnú medzinárodnú plavebnú cestu po Dunaji, ochranu Žitného ostrova pred povodňami rekonštruovanými ochrannými hrádzami a v neposlednom rade má aj pozitívny vplyv na životné prostredie v oblasti lužných lesov zabezpečovaním dostatočného množstva vody v priebehu roka a tým i ustálenej hladiny podzemnej vody. Nezanedbateľný je i prínos pre rekreáciu obyvateľov v blízkosti Vodného diela Gabčíkovo (ďalej aj „VDG“), Zdrže Čunovo a využívanie športového areálu Divoká voda nielen našimi vrcholovými športovcami, ale aj návštevníkmi stupňa Čunovo. Podnik prevzal 10. marca 2015 prevádzku Vodnej elektrárne Gabčíkovo, Vodnej elektrárne Čunovo, Malej vodnej elektrárne Mošoň a Malej vodnej elektrárne S VII od Slovenských elektrární, a. s.

Prevzatím vyššie spomínaných vodných elektrární sa VV, š. p., zaradil medzi najväčších producentov elektrickej energie

Sídlo štátneho podniku Vodohospodárska výstavba

na Slovensku. Nemalý význam má aj Vodné dielo Žilina (ďalej aj „VDŽ"). Súčasťou výstavby bolo množstvo vyvolaných investícií, ktoré znamenajú celý rad priaznivých prínosov pre mesto Žilina a jeho okolie. Vodné dielo plní úlohu protipovodňovej ochrany, ako aj ochrany životného prostredia žilinského regiónu. K rozvoju dopravy a športového využitia prišlo VDŽ v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom, a to realizáciou prepojenia cyklotrasy okolo VDŽ.

VV, š. p., je už 70 rokov jedným z najdôležitejších garantov a investorov výstavby vodných diel na Slovensku a patrí k najvýznamnejším vodohospodárskym subjektom v Strednej Európe. V súčasnosti je hlavnou činnosťou prevádzka Vodných diel Gabčíkovo a Žilina a hlavne výroba a predaj elektrickej energie z našich vodných elektrární.

POSLANIE PODNIKU

VV, š. p., zabezpečuje podnikanie v mene štátu v oblasti vodného hospodárstva a hydroenergetiky, rešpektujúc pritom podmienky medzinárodnej *Zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a Maďarskou ľudovou republikou o výstavbe a prevádzke Sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros* zo dňa 16. septembra 1977, ako aj všetky platné legislatívne normy a predpisy, s cieľom zabezpečovať dlhodobú prosperitu podniku.

Dôležitým poslaním podniku je zabezpečovať prostredníctvom prevádzky Vodného diela Gabčíkovo protipovodňovú ochranu Bratislavy, medzinárodnú plavebnú cestu na rieke Dunaj cez plavebné komory Vodného diela Gabčíkovo, prevádzku Vodného diela Žilina na rieke Váh, technicko-bezpečnostný dohľad nad vodnými stavbami na Slovensku a zároveň prispievať k rekreačnému využitiu prevádzkovaných vodných stavieb.

Okrem spomínaných činností vykonáva dispečerské riadenie vodohospodárskych a energetických činností projektovú činnosť, inžiniersko-investorskú činnosť a poskytovanie technickej pomoci investorom v investičnej výstavbe.

VV, š. p., ako jediná organizácia na Slovensku, zabezpečuje na základe poverenia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky výkon odborného technicko-bezpečnostného dohľadu (ďalej aj „TBD") nad vodnými stavbami I. a II. kategórie v zmysle zákona o vodách a vyhlášky MŽP SR, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výkone TBD nad vodnými stavbami a o výkone technicko-bezpečnostného dozoru. Súčasťou poverenia sú i ďalšie úlohy celoslovenského významu ako zabezpečenie realizácie skúšok a školení uchádzačov o získanie odbornej spôsobilosti na výkon odborného technicko-bezpečnostného dohľadu a vedenie evidencie udelených osvedčení, vedenie komplexného a každoročne aktualizovaného registra kategorizovaných vodných stavieb v Slovenskej republike a jeho zverejňovanie podľa zákona o národnej infraštruktúre pre priestorové informácie a zabezpečenie komplexného a aktualizovaného prístupu k údajom o bezpečnosti a stave vodných stavieb, podliehajúcich výkonu TBD pre orgány štátnej vodnej správy.

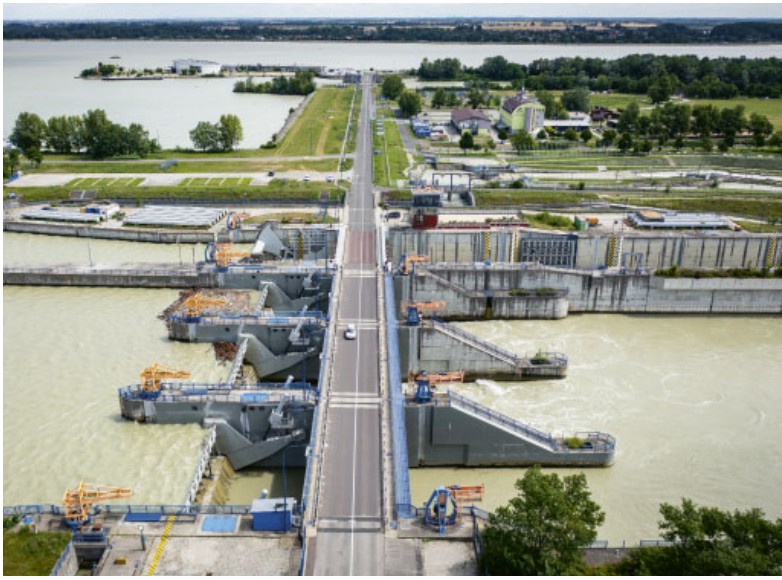

Stupeň Čunovo

Ako rezortná organizácia Ministerstva životného prostredia SR má za cieľ odborne, zodpovedne a transparentne riadiť činnosti vo vodnom hospodárstve, rešpektujúc pritom zásady ochrany životného prostredia, podmienky jeho zachovania pre budúce generácie, ako aj princípy trvalej udržateľnosti pre prosperitu spoločnosti. Skvalitňovaním, inováciou a pokrokovým smerovaním sa podnik chce zaradiť medzi najefektívnejšie spoločnosti vo svojom odvetví minimálne na európskom kontinente.

SMEROVANIE A BUDÚCI VÝVOJ PODNIKU

V záujme zvyšovania efektivity prevádzky a výroby elektrickej energie sa VV, š. p., v nasledujúcich rokoch plánuje sústrediť na modernizácie a inovácie vodných stavieb vrátane technológie vodných elektrární. Tiež sa otvorili nové

Simulované záplavy

Vodné dielo Žilina

Vodné dielo Gabčíkovo

možnosti získať nenávratné finančné príspevky, z ktorých by bolo možné financovať aj modernizáciu a technologické inovácie na podnikových prevádzkach. Tieto možnosti podnik monitoruje a v maximálnej miere využíva. Podnik pôsobí aktívne na trhu s elektrinou v náročnom konkurenčnom prostredí. Primárnym cieľom obchodu s elektrinou je realizácia predaja vyrobenej elektriny z vlastného zdrojového portfólia. Ide o elektrinu vyrobenú z obnoviteľného zdroja, využitím hydroenergetického potenciálu riek Dunaj a Váh. Pre zabezpečenie vlastných špecifických požiadaviek a aj požiadaviek odberateľov podnik takisto s nakupovanou elektrinou obchoduje. VV, š. p., pôsobí v segmente obchodu so silovou elektrinou aj v segmente dodávky elektriny koncovým zákazníkom na domácom trhu. Okrem obchodu s elektrickou energiou je potenciál výrobných zariadení Vodnej elektrárne Žilina a Vodnej elektrárne Gabčíkovo využívaný aj na poskytovanie podporných služieb prevádzkovateľovi prenosovej sústavy SEPS, a. s.

Portfólio podniku predurčuje mať environmentálnu stratégiu a vykonávať svoje činnosti tak, aby bolo ochránené životné prostredie a zabezpečený trvalý udržateľný rozvoj pre celú spoločnosť. VV, š. p., koordinuje všetky svoje aktivity s ohľadom na jednotlivé zložky životného prostredia, komunitu, ale aj zodpovedné podnikanie.

Literatúra:

Výročná správa VODOHOSPODÁRSKEJ VÝSTAVBY, štátneho podniku, 2022
Správa o spoločenskej zodpovednosti, 2023

Výskumný ústav vodného hospodárstva

Autor: kolektív Výskumného ústavu vodného hospodárstva

VÚVH nadväzuje na tradíciu spoločného československého ústavu, ktorý bol založený v Prahe v roku 1919 ako Statní ústav hydrologický. Neskôr sa transformoval na Výzkumný ústav vodohospodářský (VÚV), v ktorom spolupracovali českí a slovenskí vedci z oblasti hydrológie, hydrauliky a kvality vôd. V roku 1951 bola akademikom Prof. Ing. Dr. Otom Dubom, DrSc., založená pobočka VÚV v Bratislave: Výskumný ústav vodného hospodárstva (VÚVH). K osamostatneniu ústavu došlo v roku 1968. V roku 1976 bol k ústavu pričlenený štátny podnik Vodorozvoj, ktorý svojím zameraním na koncepčnú a rozvojovú činnosť rozšíril odbornú náplň VÚVH do dnešnej podoby.

V súčasnosti je výskumný ústav vodného hospodárstva (VÚVH) vedecko-výskumnou základňou pre odvetvie vodného hospodárstva s celoslovenskou pôsobnosťou. Vytvára a poskytuje vedecké a odborné posudky, expertízy, konzultácie a špeciálne poradenské služby pre udržateľný rozvoj vodného hospodárstva. VÚVH je súčasťou vysoko špecializovanej siete výskumných ústavov vo svete a plnohodnotnou súčasťou európskeho priestoru. Je samostatným výskumným pracoviskom s príspevkom štátu, patriacim do rezortu životného prostredia. Aktívne sa podieľa na riešení aktuálnych a výhľadových problémov životného prostredia z pohľadu ochrany a racionálneho využívania vôd.

Štúdia stupňa na Váhu, model vodného diela Kolárovo (foto Jana Gombiková)

V prvých rokoch pôsobenia ústavu boli výskumné činnosti zamerané na hydrauliku objektov a hydrológiu povrchových a podzemných vôd najmä v súvislosti s výstavbou mnohých vodných diel na Slovensku. Ich výstavbe predchádzal hydraulický výskum v laboratóriách VÚVH.

Požiadavky na hodnotenie kvality vôd a výskum v tejto oblasti vystúpili do popredia v období 50-tych rokov, spätých s industrializáciou Slovenska. Postupne sa osamostatnili jednotlivé problematiky a vytvorili sa pracoviská, zamerané na odpadové vody, povrchové a podzemné vody, biológiu a mikrobiológiu. Analytika postupne prerástla oddeleniami až do vytvorenia odboru Hydroanalytických laboratórií, z ktorého bolo v roku 1996 vytvorené Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku.

PLÁNOVANIE, OCHRANA A UDRŽATEĽNÉ VYUŽÍVANIE VÔD

VÚVH sa podieľa na implementácii *Rámcovej smernice o vode* a s ňou súvisiacich smerníc, transponovaných do národnej legislatívy.

V spolupráci s ostatnými rezortnými inštitúciami a ďalšími zainteresovanými subjektmi vypracúva VÚHV návrh *Vodného plánu Slovenska*, ktorý pozostáva z plánu manažmentu povodia Dunaja a plánu manažmentu povodia Visly.

Plán manažmentu povodí obsahuje aj návrh konkrétnych typov výnimiek z dosiahnutia dobrého stavu útvarov povrchovej a podzemnej vody, vrátane odôvodnení jednotlivých prípadov.

VÚVH spolupracuje na príprave postupov a metodík v oblasti výnimiek z dosiahnutia environmentálnych cieľov. Podieľa sa na príprave klasifikačných schém pre hodnotenie ekologického potenciálu a hodnotenie ekologického stavu a zabezpečuje proces interkalibrácie biologických metód.

Súčasťou vodného plánovania sú vodohospodárske bilancie. VÚVH vypracúva výhľadovú vodohospodársku bilanciu množstva povrchovej vody s využitím prognózy užívania vody na strane potrieb a údajov o prietokoch s vysokou pravdepodobnosťou prekročenia (alebo zabezpečenia v prípade vodných nádrží) na strane vodných zdrojov, prípadne s využitím simulovaných prietokov. VÚVH na požiadanie vykonáva podrobné a účelové bilancie povrchových vodných zdrojov a hodnotenie účinku malých vodných nádrží.

VÚVH pripravuje a spolupracuje pri príprave aj ďalších plánovacích dokumentov podľa poverení MŽP SR, zabezpečuje napríklad kompletnú prípravu plánov rozvoja verejných vodovodov a plánov rozvoja verejných kanalizácií.

HYDROTECHNICKÉ A HYDROLOGICKÉ MODELOVANIE A PROBLEMATIKA NEROVNOMERNÉHO ROZLOŽENIA ZRÁŽOK A PRIETOKOV

VÚVH sa zaoberá aj problematikou hydrologických javov, vyvolaných nerovnomerným rozložením zrážok v čase a priestore, ktoré spôsobuje nežiadúce javy, ako sú povodne a sucho.

V rámci vodného plánovania rieši VÚVH manažment nedostatku vody v krajine v dôsledku sucha. Priemerný ročný prietok v tokoch má aj na Slovensku dlhodobo klesajúci trend, ktorý negatívne ovplyvňuje vodné ekosystémy a nároky užívateľov vôd. VÚVH používa na návrhy prerozdelenia vody v toku numerické modely, ktorých výstupy sú zapracovávané do manipulačných poriadkov vodných diel a sú podkladom na nastavenie a následné povolenie odberov pre jednotlivých užívateľov.

S nerovnomerným rozložením zrážok bezprostredne súvisí aj nerovnomerný odtok z povodia, spôsobujúci povodne. Manažment povodňového rizika reprezentujú na Slovensku plány manažmentu povodňového rizika v jednotlivých čiastkových hydrologických povodiach. Na identifikáciu a kvantifikáciu povodňového ohrozenia a povodňového rizika používa VÚVH moderné modelovacie a mapovacie nástroje, ktorých výsledky využíva na návrh komplexných riešení a efektívneho manažmentu povodní.

Neoddeliteľnou súčasťou riešenia problematiky nerovnomerného odtoku je hydrologické a hydromorfologické hodnotenie riečnych procesov a interakcie povrchových a podzemných vôd v povodiach vodných tokov a nádrží. Ako nástroje na riešenie uvedenej problematiky používa VÚVH matematické zrážkovo-odtokové modelovanie a hydrodynamické modelovanie, pomocou ktorého je možné nielen identifikovať potenciálne hrozby povodní a sucha, ale aj navrhnúť účinné systémy a schémy na ich elimináciu. Zložitejšie problémy, najmä v oblasti hydrotechnických objektov, sú riešené pomocou fyzikálneho modelovania vo Froudovej modelovej podobnosti.

Výskumný ústav vodného hospodárstva sa podieľa na príprave metodických a strategických dokumentov pre oblasť ochrany a zlepšovania hydromorfologického stavu vodných tokov, na preberaní a implementácii európskych smerníc o ochrane vôd a na prenose vedeckých poznatkov do praxe.

MONITOROVANIE VÔD

Monitorovanie vôd je základným nástrojom na zisťovanie výskytu, množstva, kvality a režimu všetkých druhov vôd. Získané informácie sú podkladom pre vodné plánovanie, pre nastavovanie opatrení na zlepšenie stavu vôd, pre zhodnotenie efektivity už realizovaných opatrení, ale slúžia aj pre odbornú a laickú verejnosť na riešenie rôznych problémov súvisiacich s kvalitou vôd.

Monitorovanie povrchových a podzemných vôd a chránených území na Slovensku je riadené prostredníctvom Rámcových programov monitorovania vôd Slovenska a ich ročných dodatkov, ktorých príprava je koordinovaná VÚVH.

Výskumný ústav vodného hospodárstva realizoval monitorovanie vôd v minulosti v rámci projektov z Operačného programu životné prostredie (2008 – 2012, 2012 – 2015) a v rámci Operačného programu kvalita životného prostredia (2015 – 2023). VÚVH pripravuje ďalší, v poradí štvrtý, projekt na monitorovanie vôd z Programu Slovensko.

Výskumný ústav vodného hospodárstva taktiež koordinuje a realizuje monitorovanie prírodného prostredia podľa *Dohody medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarskej republiky o niektorých dočasných technických opatreniach a o prietokoch do Dunaja a Mošonského ramena Dunaja*, podpísanej dňa 19. apríla 1995.

Monitorovanie vôd zahŕňa okrem odberov vzoriek, terénnych prieskumov, spracovania vzoriek a analytických prác aj prvotné hodnotenie výsledkov. Sledujú sa rôzne vodné matrice, ako sú okrem vody napríklad sedimenty, suspendované látky, vodné organizmy (napr. ryby, kôrovce, mäkkýše). Sledujú sa fyzikálno-chemické, chemické, hydrobiologické, mikrobiologické, rádiochemické a hydromorfologické ukazovatele a charakteristiky vôd.

Okrem národného monitorovania sa VÚVH zapája aj do rôznych projektov, štúdií a analýz, v rámci ktorých tiež vykonáva sledovanie rôznych parametrov a charakteristík pre oblasť mnohých typov vôd. Celkovo sa vo VÚVH sleduje viac ako 300 rôznych parametrov a zameriava sa aj na nové prístupy k monitorovaniu, ako je napr. pasívne vzorkovanie, veľkoobjemové vzorky na skríningy znečisťujúcich látok alebo sledovanie vodných organizmov prostredníctvom metód molekulárnej biológie. V súvislosti s novou národnou aj medzinárodnou legislatívou pribúdajú aj nové ukazovatele, ktoré VÚVH implementuje do svojich činností.

ZNEČISTENIE VÔD POĽNOHOSPODÁRSKOU ČINNOSŤOU

VÚVH je poverenou organizáciou MŽP SR koordinovať implementáciu smernice, týkajúcej sa ochrany vôd pred znečistením spôsobeným dusičnanmi pochádzajúcimi z poľnohospodárskych zdrojov. Pravidelne sa hodnotia dopady

poľnohospodárskej činnosti na kvalitu podzemných a povrchových vôd, vrátane hodnotenia koncentrácie dusičnanov, ďalších dusíkatých látok a zlúčenín fosforu (vo vzťahu k eutrofizácii povrchových vôd procesom erózie pôdy).

VÚVH vypracováva správy o stave implementácie danej smernice, pričom sa hodnotia výsledky monitorovania kvality podzemnej a povrchovej vody, vývoj, podpora a implementácia *Kódexu správnej poľnohospodárskej praxe*, ako aj najdôležitejšie opatrenia uplatňované v programe hospodárenia a zhodnotenie implementácie a dopadov opatrení tohto programu.

VÚVH zodpovedá za vymedzenie zraniteľných oblastí, t. j. vysoko rizikových území z hľadiska znečistenia podzemnej a povrchovej vody dusičnanmi, ktoré by mohli byť zasiahnuté v prípade nerealizovania programov hospodárenia na predchádzanie a zníženie znečistenia vôd dusičnanmi, a pravidelne každé štyri roky zabezpečuje ich revíziu. V zraniteľných oblastiach platia osobitné podmienky a sú uplatňované opatrenia, na ktorých tvorbe sa VÚVH spolupodieľa s cieľom zabezpečenia ochrany vôd.

PITNÉ A ODPADOVÉ VODY

V oblasti pitných vôd VÚVH rieši problematiku zabezpečenia kvality vody v systéme zásobovania pitnou vodou od vodárenského zdroja cez úpravu vody a jej distribúciu k spotrebiteľovi. V súčasnosti sú zvýšené požiadavky nielen na vybavenie úpravní vody, ich modernizáciu, ale aj na zvýšenie účinnosti procesu úpravy vody. Každoročne sa pripravujú podklady a hodnotiace správy o kvalite pitnej vody v zásobovaných oblastiach v SR podľa požiadaviek smernice o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu; o kvalite surovej vody z podzemných a povrchových vodárenských zdrojov.

V rámci odpadových vôd sa komplexne hodnotí proces zberu, odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd a nakladania s vyprodukovaným kalom z čistenia týchto vôd. Pravidelne sa spracovávajú podklady a správy o komunálnych odpadových vodách a kaloch z čistenia komunálnych odpadových vôd v zmysle požiadaviek smernice o čistení komunálnych odpadových vôd a smernice o ochrane životného prostredia a zvlášť pôdy pri používaní čistiarenských kalov v poľnohospodárstve (86/278/EHS). VÚVH je poverenou organizáciou na posudzovanie projektov aplikácie čistiarenských kalov do poľnohospodárskej pôdy. Eviduje sa kvalita a množstvo vyprodukovaného čistiarenského kalu, aktualizuje sa a vedie register odberateľov čistiarenského kalu.

VODOHOSPODÁRSKE INFORMÁCIE A GIS

VÚVH poskytuje komplexné služby a servis digitálnych a analógových mapových služieb v oblasti vodného hospodárstva. Využíva geografické informačné systémy (GIS) na získavanie, analyzovanie, vizualizáciu a manažment priestorových údajov. Z existujúcich dát pripravuje na základe objednávky ľubovoľné tematické mapy.

VÚVH zabezpečuje a spolupracuje na plnení reportovacích povinností podľa požiadaviek európskej legislatívy (*Rámcová smernica o vode*, *Dusičnanová smernica*, *Smernica o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu*, *Smernica o čistení komunálnych odpadových vôd* a iné).

Ichtyologický prieskum, Orechovský potok nad Koromľou (foto Lucia Bokorová)

VÚVH je poverenou organizáciou MŽP SR na zber a správu údajov o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách (ZberVaK) v zmysle vyhlášky MŽP SR č. 605/2005 Z. z. o podrobnostiach poskytovania údajov z majetkovej evidencie a prevádzkovej evidencie o objektoch a zariadeniach verejného vodovodu a verejnej kanalizácie. Do databázy ZberVaK sú poskytované údaje v zmysle povinností vyplývajúcich zo zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách.

V rámci databázy „Integrovaný monitoring" (iMON), ktorá slúži na implementáciu dusičnanovej smernice do praxe, zabezpečuje VÚVH zber terénnych údajov a výsledkov analýz z integrovaného monitoringu, plánovanie ciest a evidenciu stavu jednotlivých monitorovacích objektov účelovej siete VÚVH.

VÚVH zabezpečuje zber údajov pre Integrovaný monitoring zdrojov znečistenia (IMZZ) a evidenciu údajov o produkcii kalov a spôsoboch nakladania s nimi zo všetkých ČOV.

VEDA A VÝSKUM

VÚVH realizuje vedecký výskum v oblasti svojej pôsobnosti, teda predovšetkým v oblasti skúmania kvality vodných ekosystémov, dopadov a vplyvov znečistenia a hydromorfologických zmien, šírenia znečistenia aj v oblasti podzemnej vody,

návrhov opatrení, revitalizácií, technologických procesov úpravy a čistenia vôd, hydrauliky riečnych systémov a objektov na tokoch, hydrológie, vrátane extrémnych javov a zmeny klímy, ale aj v oblasti laboratórnych analytických metód, potrebných na analýzu sledovaných parametrov skúmaných vôd. VÚVH sa vo významnej miere zapája aj do riešenia národných a medzinárodných projektov.

Výskum v oblasti hydrobiológie je zameraný na jednotlivé biologické spoločenstvá. Ide o analýzy fytoplanktónu/biosestónu, fytobentosu, vodných makrofytov, bentických bezstavovcov a ichtyofauny. Výsledky sa využívajú v hodnotení stavu a kvality vôd podľa príslušnej legislatívy v rámci základných činností, ale aj projektov. V oblasti hydrobiológie pripravuje VÚVH aktualizáciu hodnotiacich metodík. Pravidelne zabezpečuje organizovanie hydrobiologických kurzov zameraných na odber a determináciu biologických prvkov kvality.

Špecializovaná ichtyologická pracovná skupina na VÚVH vykonáva ichtyologické prieskumy a hlavným cieľom bádania v oblasti ichtyológie sú rybie spoločenstvá tečúcich vôd a ich zmeny v čase. Na ichtyologických prieskumoch spolupracuje VÚVH s expertmi z danej oblasti z celej SR. Výsledky prieskumov sa používajú predovšetkým na stanovenie ekologického stavu vodných útvarov na základe spoločenstiev rýb, avšak často sú využívané aj pri tvorbe posudkov, návrhov rybovodov alebo tvorbe strategických dokumentov.

Špičkové vybavenie chemických laboratórií Národného referenčného laboratória pre oblasť vôd na Slovensku umožňuje analyzovať chemické zložky rôznych druhov vôd a vodných matríc (sediment, biotu a kaly). Chemickými metódami sú analyzované prirodzene sa vyskytujúce chemické zložky vôd a antropogénne vnesené látky, od živín po znečisťujúce látky. Veľkú časť výskumu tvorí vývoj analytických metód a ich validácia. VÚVH vyvíja metódy v oblasti chemickej analýzy vôd a aplikuje ich na analýzy prioritných a relevantných látok, špecifických pre SR v povrchovej vode, a znečisťujúcich látok (pesticídy, ich metabolity, liečivá, zložky z produktov osobnej potreby, perfluorované látky) v podzemnej vode. Necielené skríningy s inovatívnymi metódami vzorkovania využíva VÚVH na odhaľovanie a identifikáciu znečisťujúcich látok, ktoré nie sú bežne monitorované. V oblasti pitných vôd pokrýva VÚVH chemickú analýzu všetkých požadovaných chemických parametrov vo vode určenej na ľudskú spotrebu. Aktuálne VÚVH pracuje aj na vývoji metódy na analýzu mikroplastov. Rádiochemické laboratórium sa venuje unikátnemu výskumu stanovenia úrovne antropogénneho a prírodného trícia v zrážkach a v podzemnej vode a vykonáva aj komplexný program, určený na monitorovanie úrovne rádioaktivity vo vodách a v matriciach súvisiacich s vodou.

Mikrobiologický výskum prirodzených a umelých vodných ekosystémov je zameraný najmä na cielené analýzy indikátorových a patogénnych mikroorganizmov s hygienickým významom pre človeka. Pre základný mikrobiologický výskum sa využívajú kultivačné, mikroskopické, ako aj molekulárno-biologické metódy (metódy PCR), ktoré sú aplikované najmä ako rýchla a citlivá alternatíva ku kultivačným metódam. Pre špecifické účely sledovania mikrobiálnej komunity vodných ekosystémov sú vyvíjané metódy metagenomickej analýzy environmentálnej DNA, ktoré otvárajú možnosti pre získanie nových informácií na úrovni mikrobiálnej taxonómie, fyziologických procesov biogeochemických cyklov, ako aj na úrovni identifikácie nekultivovateľných prokaryotických mikroorganizmov. Kombinácia použiteľnosti klasických mikrobiologických metód a novovyvíjaných molekulárnych metód významne zlepšuje poznanie globálnej biodiverzity vodných biotopov, a to najmä v súvislosti s alarmujúcim stavom v životnom prostredí vplyvom zmien klímy. Implementácia molekulárnych metód do vodohospodárskej a vodárenskej praxe je zabezpečená poskytovanou informačnou podporou pri zavádzaní metód a zaškolením pracovníkov v danej oblasti.

Analýza farmaceutík vo vodách s použitím vysoko-účinnej kvapalinovej chromatografie v spojení s hmotnostným spektrometrom s trojitým kvadrupólom (foto Jana Gombiková)

Počas pandémie ochorenia COVID-19 bola v Národnom referenčnom laboratóriu pre oblasť vôd na Slovensku ako indikácia prítomnosti a včasného varovania opätovného výskytu vírusu v spoločnosti zavedená metóda sledovania vírusu SARS-CoV-2 v odpadových vodách. Metódy molekulárnej biológie (polymerázová reťazová reakcia s reverznou transkripciou), používané pre sledovanie vírusu, je možné validovať aj s aplikáciou pre rozšírenie monitorovania o ďalšie skupiny vírusov,

bakteriálnych patogénov, ale aj génov rezistencie na antibiotiká a ťažké kovy.

Výskum v oblasti pitnej vody sa zameriava na prieskumy a monitorovanie surovej vody a získavanie poznatkov o kvalite pitnej vody a výskyte novo zaradených ukazovateľov pre sledovanie kvality pitnej vody. Realizuje sa overovanie účinných technologických postupov odstraňovania špecifických látok.

V oblasti čistenia odpadových vôd spolupracuje VÚVH na vývoji technológií kvartárneho čistenia vôd, zameraného na odstraňovanie organických mikroplutantov.

Výskum v oblasti revitalizácie tokov sa sústreďuje na oblasť spolupôsobenia riečnych procesov (transport sedimentov a prietokový režim), morfológie tokov a možnosti vytvárania podmienok na obnovu riečnych habitátov a pôvodnej morfologickej typológie. S využitím výsledkov výskumu pripravuje VÚVH komplexné štúdie revitalizácie riečnych systémov, ktoré sú zamerané na obnovu fyzikálnych procesov, narušených antropogénnou činnosťou. Analyzuje príčiny a dôsledky zmien týchto procesov vo vzťahu k základným morfologickým parametrom korýt tokov a záplavových území. Pre identifikované deficity navrhuje VÚVH komplexné, prírode blízke opatrenia, ktoré umožňujú čiastočnú alebo úplnú obnovu prirodzeného charakteru riek s ohľadom na obmedzenia, dané najmä vodohospodárskym využívaním. V nadväznosti na realizáciu revitalizačných opatrení je vykonávaný predrealizačný a porealizačný abiotický monitoring a následne sú navrhované prípadné korekcie realizovaných opatrení.

VÚVH vykonáva výskum transportu sedimentov na základe priamych meraní transportu splavenín a plavenín s využitím najnovších teoretických poznatkov a numerických a fyzikálnych modelov. Pre oblasti vodných diel navrhuje VÚVH ochranné opatrenia na obmedzenie zanášania v oblasti vzdutia a zmiernenie erózie dna pod vodnými dielami. Pre oblasti s narušenou bilanciou sedimentov pripravuje zásady manažmentu sedimentov vrátane návrhu systematického monitorovania režimu sedimentov.

V rámci výskumných aktivít spolupracuje VÚVH na vývoji tematických mapových aplikácií, interných mapových portálov a na rôznych podporných aktivitách za účelom získavania dát pre výskumnú činnosť. Naviac z dostupných údajov pripravuje mapové podklady používané v rôznych publikáciách, strategických dokumentoch a pri rozhodovacích procesoch MŽP SR. Poskytuje zobrazovacie a ukladacie služby priestorových údajov v rámci implementácie smernice INSPIRE a budovania národnej infraštruktúry priestorových údajov (NIPI).

NÁRODNÉ REFERENČNÉ LABORATÓRIUM PRE OBLASŤ VÔD NA SLOVENSKU

Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku (NRL) je akreditované laboratórium a v súlade s normou STN EN ISO/IEC 17025 má vytvorený a zavedený systém manažérstva kvality. Je spôsobilé vykonávať fyzikálno-chemické, chemické, rádiochemické, hydrobiologické a mikrobiologické skúšky vôd, sedimentov, kalov, vodných výluhov, s vodou súvisiacich matríc a vodných organizmov; odber vzoriek vôd, s vodou súvisiacich matríc a vodných organizmov a vyjadrovať názory a interpretácie k výsledkom skúšok. NRL uplatňuje výsledky svojej činnosti vo vodnom hospodárstve, v ochrane životného prostredia, v zdravotníctve, v stavebníctve a aj v iných odvetviach, ak sa týkajú vôd.

Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku vykonáva:

- akreditované odbery vzoriek pitnej vody, vrátane odberov pitnej vody na kolaudačné účely, odbery vzoriek podzemnej vody z vrtov aj z domácich studní, odbery vzoriek povrchovej a odpadovej vody, vody na kúpanie z prírodných kúpalísk aj umelých bazénov, odbery kalov a sedimentov a neakreditované odbery vzoriek vodnej bioty;
- rozbory pitnej vody na kolaudačné účely v minimálnom aj úplnom rozsahu analýz podľa vyhlášky MZ SR č. 91/2023 Z. z., rozbory vzoriek podzemnej, povrchovej a odpadovej vody, vody na kúpanie, rozbory kalov, sedimentov a rozbory vzoriek bioty;
- hydrobiologické a mikrobiologické rozbory, stanovenie základných fyzikálno-chemických ukazovateľov, anorganických a organických ukazovateľov na stopovej úrovni a rádiochemickú analýzu vôd;
- zhodnotenie nameraných údajov, posudzuje kvalitu vody, jej vhodnosť na konkrétne účely, príp. vyhodnocuje dôvody možnej kontaminácie a poskytuje návrhy riešení na zlepšenie kvality vody.

V zmysle zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov je Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku najvyšším metodickým orgánom pre zabezpečenie kvality odberov vzoriek a analytických skúšok vôd a súvisiacich matríc.

V zmysle zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách a o zmene a doplnení zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach v znení neskorších predpisov je Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku najvyšším metodickým centrom na kontrolu kvality vody a s vodou súvisiacich matríc na všetkých stupňoch nakladania s vodou v zmysle tohto zákona a na odborné posudzovanie účinnosti technologických riešení a použitých zariadení v oblasti úpravy a čistenia povrchových vôd, podzemných vôd, odpadových vôd a kalov.

V zmysle nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 755/2004 Z. z. vykonáva Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku kontrolné rozbory spoločných kontrolných odberov vzoriek na preskúmanie príčiny rozdielnych výsledkov správcu vodohospodársky významných vodných tokov a znečisťovateľa.

Rádiochemické laboratóriá VÚVH sú určené Ministerstvom životného prostredia SR za pohotovostnú zložku radiačnej monitorovacej siete Slovenska.

Národné referenčné laboratórium pre oblasť vôd na Slovensku je v zmysle požiadaviek STN EN ISO/IEC 17043 akreditovaným organizátorom programov skúšok spôsobilosti v oblasti skúšania vôd a odberov vzoriek vôd. Programy skúšok spôsobilosti poskytuje pre oblasť skúšania vodných matríc s použitím chemických metód (rádiochemická, stopová organická, stopová anorganická, základná fyzikálno-chemická

Sídlo Výskuného ústavu vodného hospodárstva (foto Jana Gombíková)

analýza), biologických a mikrobiologických metód. V oblasti odberu vzoriek vody poskytuje skúšky spôsobilosti pre odber pitnej, povrchovej, podzemnej a odpadovej vody.

KALIBRAČNÉ LABORATÓRIUM VODOMERNÝCH MERAČOV

Súčasťou VÚVH je akreditované a autorizované Kalibračné laboratórium vodomerných meračov. Rozsah jeho činností pozostáva z overovania a kalibrácie meračov pretečeného množstva vody, z overovania a kalibrácie prietokomerov ako členov meračov tepla a z kalibrácie meračov bodovej rýchlosti prúdenia vody upevnených na tyči alebo na závaží, ako sú vodomerné vrtule, elektromagnetické a ultrazvukové meradlá rýchlosti prúdenia.

V oblasti neakreditovanej činnosti vykonáva merania k typovým skúškam na Parshallovom žľabe PZ 75 pre Slovenský metrologický ústav, merania na rybovodoch s vyhodnotením hydraulických parametrov a návrhom prípadných nápravných opatrení pre zlepšenie prúdenia vody a meranie prietoku na vodných tokoch a objektoch.

POSUDKOVÁ ČINNOSŤ

VÚVH vypracováva odborné stanoviská k realizovanej činnosti na uplatniteľnosť výnimky z environmentálnych cieľov *Rámcovej smernice o vode* podľa § 16a ods. 3) zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon).

VÚVH sa spolupodieľa na procesoch autorizácie a povoľovania prípravkov na ochranu rastlín v zmysle zákona č. 405/2011 Z. z. o rastlinolekárskej starostlivosti a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov a nariadenia Európskeho parlamentu a Rady 1107/20019/ES o uvádzaní prípravkov na ochranu rastlín na trh a súvisiacich európskych a národných právnych noriem, a to ako na národnej, tak aj na európskej úrovni. VÚVH je zapojené aj do procesu autorizácie a povoľovania účinných látok, ako zložiek prípravkov na ochranu rastlín a pomocných prípravkov, safenerov, synergentov, adjuvantov, základných látok a mikroorganizmov. V rámci uvedených procesov zabezpečuje hodnotenie v oblasti osudu a správania sa pesticídnych látok v životnom prostredí. Súčasťou hodnotenia je posudzovanie degradácie, mobility a vlastností pesticídnych látok, ovplyvňujúcich potenciálne znečistenie pôdy a vody, na základe matematických výpočtov rezíduí a akumulácie pesticídnych látok a ich metabolitov v pôde a aj matematické modelovanie výluhu týchto látok do podzemnej vody. VÚVH sa vyjadruje k bezpečnosti použitia pesticídnych látok a prípravkov na ochranu rastlín z hľadiska potenciálu akumulovať sa v pôde a prenikať do zdrojov podzemných vôd a zároveň stanovuje podmienky a obmedzenia používania prípravkov na ochranu rastlín v poľnohospodárskej praxi. Pri hodnotení prípravkov na ochranu rastlín na báze mikroorganizmov sa hodnotí okrem zložky podzemná voda a pôda a aj osud a správanie sa mikroorganizmov v povrchovej vode.

VÚVH zabezpečuje poskytovanie odborných stanovísk a vyjadrení ku konaniam v zmysle zákona č. 359/2007 Z. z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd v súlade so smernicou 2004/35/ES o environmentálnej zodpovednosti pri prevencii a odstraňovaní environmentálnych škôd.

V súlade s ustanoveniami trestného zákona č. 300/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov sa VÚVH podieľa na vypracovaní odborných posúdení rizika a štúdií vplyvov a dopadov na režim a kvalitu podzemných vôd z hľadiska mimoriadneho zhoršenia vôd a pre účely trestných konaní vo veciach podozrenia spáchania trestného činu ohrozenia a poškodenia životného prostredia, tzv. envirokriminálna činnosť.

TECHNICKÁ NORMALIZÁCIA

VÚVH zabezpečuje koordinovaný proces tvorby slovenských technických noriem (STN) v oblasti vodného hospodárstva so zameraním na harmonizáciu STN s európskymi normami, ktorá je pre Slovenskú republiku povinná a vyplýva z členstva Slovenska v Európskej únii a v Európskom výbore pre normalizáciu (CEN). VÚVH zabezpečuje odbornú a technickú pomoc pri tvorbe pôvodných STN a pri preberaní európskych a medzinárodných noriem do sústavy STN sústreďuje všetky aktuálne informácie o slovenskej, európskej a medzinárodnej normalizácii a poskytuje poradenskú, informačnú, prednáškovú a konzultačnú činnosť. VÚVH sa podieľa na výbere noriem, ktoré sa majú preberať prekladom, realizuje samotný odborný preklad noriem a zabezpečuje celý schvaľovací proces.

SHMÚ poskytuje dôležité informácie už 70 rokov

Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) je uznávanou špecializovanou organizáciou, ktorá vykonáva hydrologickú a meteorologickú službu na národnej a medzinárodnej úrovni. Denne monitoruje stav ovzdušia a vôd na Slovensku. Spolupracuje s domácimi a zahraničnými inštitúciami a partnermi pri riešení vedecko-výskumných odborných projektov spoločenského významu.

V tomto roku si SHMÚ pripomína 70. výročie od svojho založenia. Jeho história siaha do roku 1953, keď československá vláda vydala tzv. *Vládne nariadenie zo dňa 27. novembra 1953 o Hydrometeorologickom ústave* s účinnosťou od 1. januára 1954. Toto nariadenie zabezpečilo výkon hydrológie a meteorológie v rámci jednej organizácie. V Prahe sídlil ústredný Hydrometeorologický ústav pre odbor meteorológie, klimatológie a hydrológie. Na Slovensku sa vďaka tomuto vládnemu nariadeniu spojili meteorologická a hydrologická služba do jednej inštitúcie, čo prispelo k rozvoju oboch vedných disciplín.

Dnes je SHMÚ uznávanou inštitúciou doma i v zahraničí. Je členom mnohých odborných organizácií a združení:

- **WMO** – Svetová meteorologická organizácia (1993)
- **ALADIN** – združenie krajín, vytvárajúcich predpovedný model (1993)
- **RCLACE** – Regionálna spolupráca pre modelovanie na ohraničenej oblasti v strednej Európe (1994)
- **EUMETSAT** – Európska organizácia pre prevádzkovanie a využitie meteorologických družíc (2005)
- **ECMWF** – Európske centrum pre strednodobé predpovede počasia (2008)
- **ESSL** – Európske laboratórium pre silné búrky (2013)
- **EUMETNET** – Európska meteorologická sieť – združenie 30 európskych národných hydrometeorologických služieb so sídlom v Bruseli (2013)
- **ECOMET** – Ekonomické zoskupenie národných meteorologických služieb Európskeho hospodárskeho priestoru (2020)

SHMÚ realizuje alebo participuje na mnohých projektoch, spolufinancovaných zo zdrojov EÚ:

- skvalitnenie monitorovacích sietí podzemnej a povrchovej vody
- monitorovanie a hodnotenie množstva a režimu povrchových vôd
- monitorovanie a hodnotenie množstva, režimu a kvality podzemnej vody
- skvalitnenie Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia
- povodňový varovný a predpovedný systém
- program **Copernicus** – *CAMS National Collaboration Programme – Slovakia*.
- **ARISTOTLE** – Európske vedecké partnerstvo pre prírodné riziká
- **EFAS** – európsky výstražný povodňový systém
- **MedEWSa** – *Medterranean and Pan-European Forecast and Early Warning System against Natural Hazards*
- DestinE – *Destination Earth's on-demand extremes digital twin*
- a ďalšie (https://www.shmu.sk/sk/?page=569)

Úlohou SHMÚ je monitorovať kvantitatívne a kvalitatívne parametre stavu ovzdušia a vôd na území Slovenskej republiky. Naši pracovníci zhromažďujú, overujú, hodnotia, archivujú a interpretujú údaje a informácie o stave a režime ovzdušia a vôd, popisujú deje v atmosfére a hydrosfére, tvoria a vydávajú meteorologické a hydrologické predpovede, výstrahy a informácie.

Základným prostriedkom na získavanie spomínaných údajov sú pozorovacie objekty štátnej hydrologickej a štátnej meteorologickej siete. V roku 2023 sme spravovali 3 935 objektov (viď tabuľku).

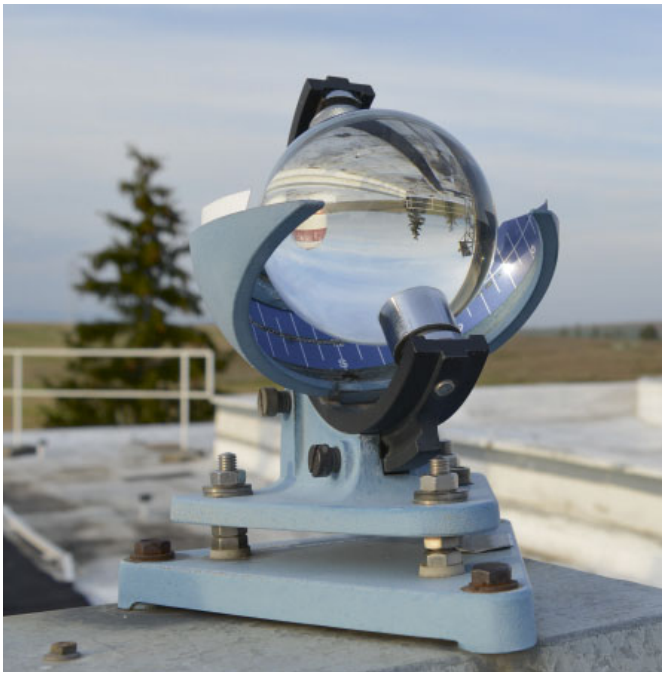

Heliograf

Štátne monitorovacie siete SHMÚ v roku 2024

Druh siete	Počet objektov
Štátna meteorologická sieť	
automatické meteorologické stanice	96
automatické meteorologické stanice s doplnkovým meraním a pozorovaním (dobrovoľné)	58
synoptické meteorologické stanice (profesionálne)	19
klimatologické stanice s úplným programom meraní (profesionálne + dobrovoľné)	26
zrážkomerné stanice s manuálnym meraním (dobrovoľné)	342
automatické zrážkomerné stanice	199
automatické zrážkomerné stanice s doplnkovým meraním a pozorovaním (dobrovoľné)	163
totalizátory	45
stanice na meranie slnečného žiarenia	5
stanica s profilovým meraním prízemnej vrstvy atmosféry (stožiar)	1
fenologické stanice	201
stanice na sledovanie rádioaktivity životného prostredia	30
stanica na meranie celkového atmosférického ozónu	1
aerologická stanica	1
radarové observatóriá	4
SPOLU	**1 191**
Štátna hydrologická sieť	
vodomerné stanice povrchových vôd (vrátane jednej účelovej)	417
pozorovacie objekty prameňov	362
pozorovacie sondy podzemných vôd	1 161
monitorovacie miesta na získavanie údajov o kvalite povrchových vôd*	*465
pozorovacie objekty kvality podzemných vôd	760
SPOLU	**2 700**
Národná monitorovacia sieť kvality ovzdušia	
automatické monitorovacie stanice znečistenia ovzdušia	48
automatické monitorovacie stanice znečistenia ovzdušia s programom EMEP	4
monitorovacie stanice s programom na sledovanie kvality zrážkových vôd	5
SPOLU	**57**
SPOLU CELKOM	**3 948**

* Tieto monitorovacie miesta nie sú zarátané do celkového počtu objektov. SHMÚ z monitorovania kvality povrchových vôd zabezpečuje iba zber, nahrávanie, validáciu, archiváciu a spracovanie údajov.

METEOROLOGICKÁ SLUŽBA

Hlavnou úlohou meteorologickej služby je spravovať a prevádzkovať štátnu meteorologickú sieť. Na tomto úseku získavame a sprístupňujeme meteorologické a klimatické údaje o stave a priebehu počasia a klimatického systému z pozemných a dištančných meraní.

Na meteorologických a klimatologických staniciach meriame teplotu a vlhkosť vzduchu, maximálnu a minimálnu teplotu, prízemnú minimálnu teplotu a teplotu pôdy, smer a rýchlosť vetra, množstvo a čas výskytu zrážok, ale aj výšku snehovej pokrývky, dĺžku slnečného svitu, výpar z vodnej hladiny a pozorujeme aj oblačnosť a stav počasia.

Na zrážkomerných staniciach meriame množstvo zrážok, výšku novej a celkovej snehovej pokrývky a jej vodnú hodnotu. Priebežne monitorujeme aj výskyt nebezpečných javov – búrky, hmly, silný vietor, námrazu, poľadovicu a iné.

Na fenologických staniciach pozorujeme životné prejavy rastlín a živočíchov v závislosti od priebehu počasia a zaznamenávame nástupy a trvania jednotlivých fenologických fáz.

Klimatologická služba z verifikovaných údajov spracúva rôzne štatistiky pre jednotlivé klimatologické prvky, poskytuje tieto údaje a vypracováva odborné posudky, štúdie a expertízy. Potvrdzuje aj výskyt poistných udalostí, spôsobených počasím.

Meteorologická služba spravuje päť staníc na meranie slnečného žiarenia. Na troch staniciach meria biologicky aktívnu zložku UV žiarenia a na jednom aj celkový atmosferický ozón. Okrem toho spravuje jednu aerologickú stanicu (Poprad-Gánovce) a štyri radarové observatóriá (Malý Javorník, Kubínska hoľa, Kojšovská hoľa a Španí laz) a tiež sieť pre monitoring rádioaktivity v ovzduší.

HYDROLOGICKÁ SLUŽBA

Hlavnou úlohou hydrologickej služby je systematicky pozorovať, merať, spracovávať a vyhodnocovať údaje o množstve a kvalite povrchových a podzemných vôd a zbierať a spracovávať oznamované údaje o užívaní vôd.

V objektoch povrchových tokov štátnej hydrologickej siete (vo vodomerných staniciach) sledujeme alebo meriame vodný stav a teplotu vody, ľadové úkazy, splaveniny a prietok.

Zabezpečujeme zber, validáciu a spracovanie údajov z monitorovania kvality povrchovej vody a v objektoch podzemných vôd (pramene a sondy) monitorujeme teplotu vody, v sondách hladinu a na prameňoch ich výdatnosť

V objektoch kvality podzemných vôd štátnej hydrologickej siete sledujeme kvalitu podzemnej vody a zabezpečujeme hodnotenie jej režimu. Všetky získané údaje poskytujeme užívateľom aj vo forme hydrologických charakteristík a návrhových veličín. Vedieme *Súhrnnú evidenciu o vodách* a v nej o. i. evidenciu odberov povrchových a podzemných vôd a vypúšťaní odpadových alebo osobitných vôd, zdrojov podzemných vôd a ich využiteľných množstiev.

Vedieme Národný register znečisťovania, z ktorého zabezpečujeme aj reportovanie do *Európskeho registra uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok* (EPRTR).

Z pozorovaných a získaných údajov za predchádzajúci rok vypracúvame hydrologické ročenky a dokumenty vodohospodárskej bilancie, v ktorých sa hodnotí množstvo a kvalita vôd a podiel využívania vodných zdrojov na Slovensku k disponibilným množstvám.

Pripravujeme odborné hodnotenia, posudky a expertízy na podporu operatívnych, režimových a plánovacích opatrení, pre rozhodovaciu činnosť štátu a samosprávy a pre odbornú a laickú verejnosť.

Meranie kvality ovzdušia

Vedieme *Súhrnnú evidenciu o vodách* vrátane oznamovacej povinnosti o užívaní vôd – *Národný register znečisťovania*. Z týchto údajov zostavujeme najmä podklady pre spoplatnenie vôd, dokumenty *Vodohospodárskej bilancie za rok* pre vodné plánovanie, ako aj reportovanie do Európskeho registra uvoľňovania a prenosov znečisťujúcich látok (EPRTR).

V rámci oznamovacích povinností SR voči EK zabezpečujeme spracovanie údajov za oblasť vody, ktoré sú v kompetencii SHMÚ.

KVALITA OVZDUŠIA

Úlohou úseku Kvalita ovzdušia je spravovať a prevádzkovať Národnú monitorovaciu sieť kvality ovzdušia (NMSKO).

Výsledky monitoringu validujeme, archivujeme, reportujeme a v hodinových intervaloch ich sprístupňujeme verejnosti. NMSKO zahŕňa monitoring koncentrácií znečisťujúcich látok NO_2, SO_2, O_3, CO, prachových častíc PM_{10} a $PM_{2.5}$, benzénu a ortuti.

V skúšobnom laboratóriu analyzujeme ťažké kovy, polycyklické aromatické uhľovodíky a prchavé organické látky. Pripravujeme rozsiahle analýzy vzoriek ovzdušia a zrážok z regionálnych staníc. Analyzujeme oxid siričitý, oxidy dusíka, dusičnany, sírany, kyselinu dusičnú, amoniak, amónne ióny, alkalické kovy, TSP, ťažké kovy, ozón a v zrážkach pH, vodivosť, ťažké kovy, hlavné anorganické anióny a katióny.

Zabezpečujeme činnosť a vydávanie výstrah zo smogového varovného systému.

Prostredníctvom matematických modelov prenosu a rozptylu znečistenia zabezpečujeme celoplošné priestorové hodnotenie kvality ovzdušia.

Spravujeme Národný emisný informačný systém bodových zdrojov znečistenia ovzdušia (z priemyslu) a koordinujeme Národný inventarizačný systém emisií skleníkových plynov Slovenskej republiky.

PREDPOVEDE A VÝSTRAHY

Predpovede a výstrahy patria k najžiadanejším produktom meteorologickej a hydrologickej služby. Okrem všeobecných informácií o aktuálnom a predpovedanom počasí pre verejnosť vytvárame aj rozsiahly súbor špecializovaných predpovedí počasia na rôzne účely, ktoré pokrývajú nielen územie Slovenska, ale aj okolitých štátov.

Operatívne vydávame meteorologické a hydrologické predpovede a výstrahy na nebezpečné poveternostné a hydrologické javy.

Prevádzkujeme a vyvíjame model ALADIN, ktorý štyrikrát denne poskytuje aktualizované predpovede meteorologických prvkov na tri dni dopredu. Ide o numerický model, pomocou ktorého pripravujeme krátkodobé predpovede počasia. Výpočet predpovedí sa uskutočňuje na superpočítači (jeden z najvýkonnejších počítačov na Slovensku).

Pre potreby krátkodobej predpovede prevádzkujeme *nowcastingový* systém INCA. Na tvorbu predpovedí a výstrah

využívame aj výstupy z iných predpovedných modelov, napríklad z modelu ECMWF, pokrývajúceho celú planétu, údaje satelitných pozorovacích systémov EUMETSAT a výsledky pozorovaní a meraní zo štátnej meteorologickej a štátnej hydrologickej siete, ako aj ostatných národných meteorologických a hydrologických služieb v Európe.

Na národnej úrovni informuje Predpovedná povodňová služba orgány ochrany pred povodňami o nebezpečenstve povodní. Vydáva hydrologické predpovede pre 120 vodomerných profilov a výstrahy pre 79 okresov Slovenska. Na hraničných tokoch spolupracuje s hydrologickými službami susedných štátov.

Na medzinárodnej úrovni zabezpečuje dennú prevádzku hydrologických predpovedí európskeho výstražného povodňového systému EFAS (*European Flood Awareness System*) systém Copernicus EMS. Ďalej zabezpečuje dennú prevádzku aj ARISTOTLE-ENHSP (*European Natural Hazard Scientific Partnership*) – Európske vedecké partnerstvo pre prírodné riziká, zamerané na povodne.

Meteorologická stanica (záhradka)

LETECKÁ METEOROLOGICKÁ SLUŽBA

SHMÚ ako národná meteorologická služba poskytuje leteckú meteorologickú službu na území SR pre potreby poskytovateľov letových prevádzkových služieb, prevádzkovateľov letísk a užívateľov vzdušného priestoru. Ide o poskytovanie

Vodomerná stanica

úzko špecifických, aktuálnych meteorologických informácií, leteckých predpovedí a výstrah.

Tvoríme a vydávame správy o aktuálnom počasí na civilných letiskách v SR a predpovede a výstrahy pre letectvo.

Prevádzkujeme letecké meteorologické stanice na letiskách v Bratislave, Košiciach, Poprade, Piešťanoch, Sliači a Žiline (Dolný Hričov). Na týchto letiskách prevádzkujeme automatizované meteorologické letiskové systémy (AWOS), ktoré umožňujú presné monitorovanie vývoja meteorologických prvkov na letiskách, čím zvyšujeme možnosť využitia letísk aj v zhoršených poveternostných podmienkach (napr. v podmienkach s nízkou dohľadnosťou).

Vydávame letecké výstrahy pre lietadlá počas letu, pre prevádzkovateľov letísk a poskytovateľov letových navigačných služieb, poskytujeme meteorologické informácie posádkam a leteckým prevádzkovateľom pre plánovanie letov vo forme predletovej dokumentácie, konzultácií a brífingu.

Vymenovanie všetkých činností, ktoré SHMÚ verejnosti ponúka, je veľmi rozsiahle. Dôležité je, že o výsledky monitoringu, jeho následné spracovanie a interpretáciu má verejnosť mimoriadny záujem. A to nielen v odborných inštitúciách a v podnikateľskej sfére, ale aj u širokej verejnosti. Aj preto je dôležité, aby SHMÚ naďalej plnil rozsiahly komplex aktivít, ktoré smelo môžeme považovať za činnosti veľkého spoločensko-ekonomického významu ako na regionálnej, tak aj na globálnej úrovni. Mimoriadny záujem je napríklad o facebookový profil SHMÚ, ktorý prekročil 120-tisíc sledovateľov. Webová stránka www.shmu.sk patrí medzi najnavštevovanejšie na Slovensku. Zaželajme preto tejto inštitúcii do ďalšej sedemdesiatky mnoho rokov presných predpovedí a kvalitného monitoringu.

Prevádzkou štátnej kompy ušetríme milióny eur

Autor: Redakcia časopisu Vodohospodársky spravodajca

Anotácia

Podpredseda vlády a minister životného prostredia SR Tomáš Taraba začiatkom novembra oznámil, že prevádzkovať kompu medzi prístavmi Vojka nad Dunajom a Kyselica bude efektívne a hospodárne. SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, (ďalej len „SVP"), sa stal víťazom v transparentnej verejnej súťaži. Financovanie kompy na Dunaji tak bude po rokoch jasné, predvídateľné a stabilné. Verejnú súťaž zastrešila VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, štátny podnik (ďalej len „VV") a odobril ju aj Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej len „ÚVO"). Podľa podpredsedu vlády a ministra životného prostredia SR Tomáša Tarabu bude kompa slúžiť ľuďom žijúcim na Žitnom ostrove, ušetrí štátu milióny eur a rovnako pomôže oživiť chod SVP. Zároveň sa výsledkom súťaže verejného obstarávania potvrdilo, že využívanie štátnej kompy bude pre štát lacnejšie a efektívnejšie.

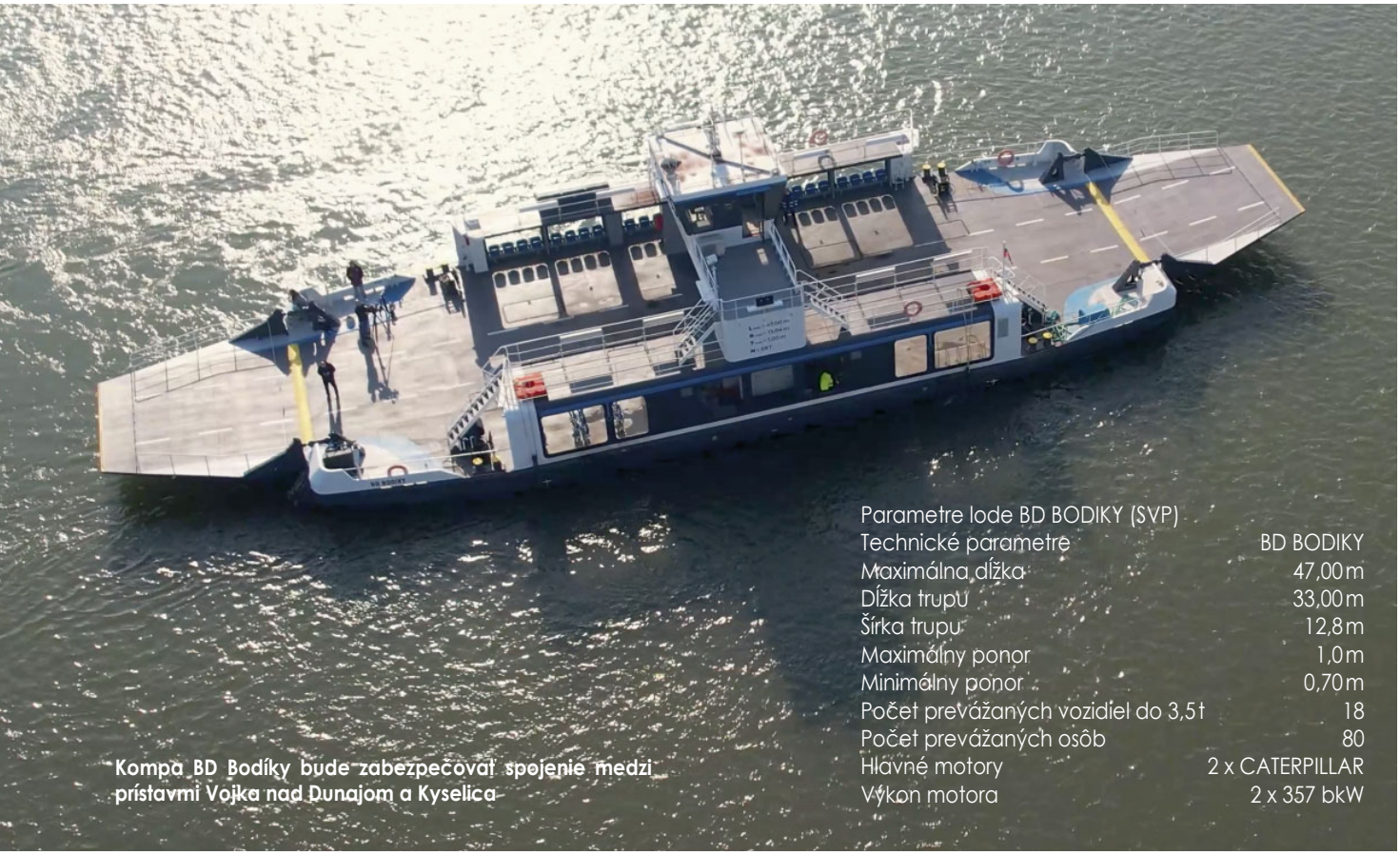

Kompa BD Bodíky bude zabezpečovať spojenie medzi prístavmi Vojka nad Dunajom a Kyselica

Parametre lode BD BODIKY (SVP)

Technické parametre	BD BODIKY
Maximálna dĺžka	47,00 m
Dĺžka trupu	33,00 m
Šírka trupu	12,8 m
Maximálny ponor	1,0 m
Minimálny ponor	0,70 m
Počet prevážaných vozidiel do 3,5 t	18
Počet prevážaných osôb	80
Hlavné motory	2 x CATERPILLAR
Výkon motora	2 x 357 bkW

STRASTIPLNÉ OBSTARANIE

Podnik VV je objednávateľom služby, zabezpečujúcej prevádzku verejnej vodnej dopravy po Dunaji motorovou kompou medzi prístavmi Vojka nad Dunajom a Kyselica. Táto doprava bola roky zastrešovaná súkromnou spoločnosťou, pričom vtedajšia zmluva a jej podmienky boli už krátko po jej uzatvorení medializované a ostro kritizované zo strany zástupcov vtedajšej opozície, ktorí boli neskôr súčasťou koalície. Nevýhodnosť tejto zmluvy a existenciu pochybností pri jej uzatváraní konštatoval aj Najvyšší kontrolný úrad SR vo svojej správe z marca 2019.

V nadväznosti na uvedené skutočnosti, za účelom ukončenia nevýhodnej zmluvy so súčasným prepravcom, VV vyhlásila ešte začiatkom roka 2017 prvé verejné obstarávanie na poskytovanie služieb verejnej vodnej dopravy, v ktorej bol úspešným uchádzačom SVP. Zmluva medzi oboma podnikmi bola uzatvorená v januári 2018. V septembri 2018 však bola

Minister Taraba ohlásil, že službu bude zabezpečovať štátna kompa. Víťazom sa po verejnom obstarávaní stal SVP

ukončená, nakoľko SVP toho času nedisponoval plavidlom, ktorým by bol schopný tieto služby poskytovať. SVP už od roku 2017 vykonával rôzne kroky k zabezpečeniu plavidla, ktoré by bolo spôsobilé na poskytovanie obstarávaných služieb verejnej vodnej dopravy. Za týmto účelom realizoval niekoľko verejných obstarávaní, no napriek všetkej snahe boli jeho pokusy zmarené, čo vo výsledku viedlo k tomu, že podnik nebol schopný takéto plavidlo zabezpečiť.

Medzičasom v súvislosti so zverejnením *Záverečnej správy* Najvyššieho kontrolného úradu SR v marci 2019 VV opakovane verejne deklarovala záujem ukončiť zmluvu so súčasným prepravcom a vyhlásila, že za účelom jej zrušenia pripravuje nové verejné obstarávanie. To bolo vyhlásené v júni 2019. Ponuku opätovne predložil ako uchádzač aj SVP. V čase predloženia ponuky sa zároveň finalizovala výroba nového plavidla, ktoré SVP za týmto účelom medzičasom obstaral.

Koncom roka 2020 však vtedajšie vedenie VV zverejnilo *Oznámenie o zrušení použitého postupu zadávania zákazky*, ktorým bolo verejné obstarávanie na poskytovanie služieb verejnej vodnej dopravy po prívodnom kanáli VD Gabčíkovo zrušené z dôvodu predloženia iba jedinej ponuky, ktorá bola zároveň vyššia ako predpokladaná hodnota zákazky.

A tak malo SVP k dispozícii plavidlo, obstarané za vlastné zdroje, v celkovej hodnote takmer 3 miliónov eur, ktoré bolo až do týchto dní odstavené v prístave.

NOVÝ POHĽAD

V tomto roku sa však konečne „ľady pohli“ a vedenie rezortu deklarovalo záujem zrušiť nevýhodnú zmluvu. A tak začiatkom leta VV vyhlásila novú, transparentnú súťaž na zabezpečenie tejto služby. Vo verejnom obstarávaní zvíťazila najvýhodnejšia ponuka pre štát, ktorú predložil štátny podnik SVP. Ponuka bola o viac ako 6 miliónov eur nižšia ako druhá ponuka, ktorú predložil jej súčasný prevádzkovateľ.

Podmienky férovej a transparentnej súťaže umožnili zapojenie sa čo najširšieho okruhu možných uchádzačov a vybrať pre štát ekonomicky najvýhodnejšie riešenie. Verejné obstarávanie, ako aj podmienky súťaže boli voľne dostupné a zverejnené bez obmedzení vo vestníku verejného obstarávania SR, ako aj v európskom vestníku. Verejnosť tak mala garantovaný stopercentný prístup k týmto informáciám. Proces verejného obstarávania odobril aj ÚVO.

Prepravu kompou po Dunaji tak bude po novom zabezpečovať víťaz verejnej súťaže SVP, ktorý má s prevádzkou kompy reálne skúsenosti, keďže kompu na trase Vojka nad Dunajom – Kyselica prevádzkoval do roku 2015. Kompa vo vlastníctve SVP je pravidelne kontrolovaná a servisovaná odborným personálom. Do plne funkčnej prevádzky by mala byť uvedená už koncom tohto roka.

Kompa BD Bodíky je majetkom Slovenského vodohospodárskeho podniku, štátneho podniku

Bratislava v júni hostila podujatia Medzinárodnej komisie pre ochranu Dunaja (ICPDR) počas tohtoročného predsedníctva Slovenska v Medzinárodnej komisii pre ochranu Dunaja

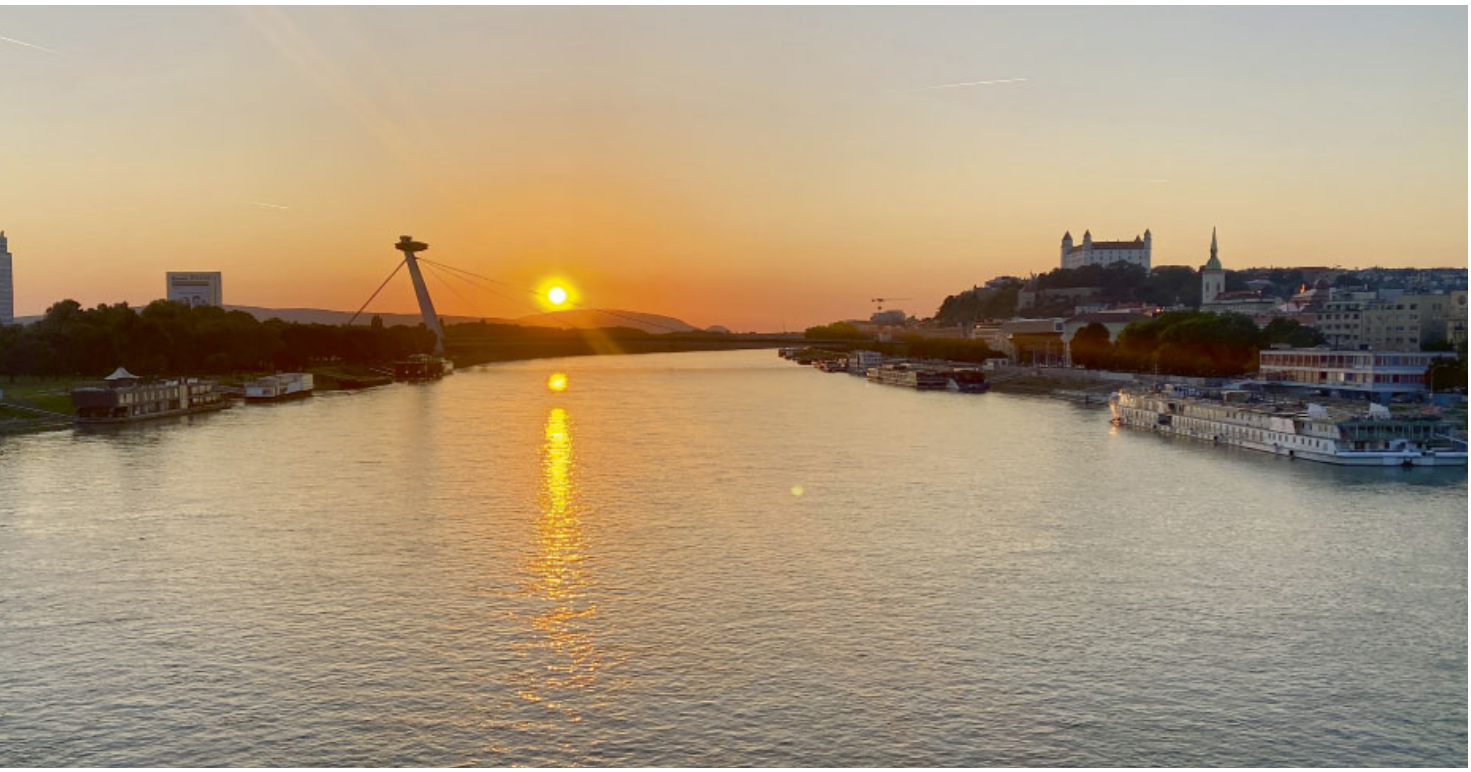

Západ slnka nad Dunajom v Bratislave

Medzinárodná komisia pre ochranu Dunaja (ICPDR) je jedným z najväčších a najaktívnejších medzinárodných orgánov v Európe v oblasti manažmentu povodí. Komisia zabezpečuje spoluprácu v oblasti manažmentu v medzinárodnom povodí rieky Dunaj, jej prítokov a zdrojov podzemnej vody v celom povodí s ďalšími úzkymi väzbami na Čierne more.

Činnosť ICPDR je založená na *Dohovore o ochrane Dunaja* (DRPC), podpísanom podunajskými krajinami 29. júna 1994 v bulharskej Sofii. V súčasnosti spája tento dohovor 14 štátov. Signatárom dohovoru je aj Európska únia. Myšlienku spolupráce zdôrazňuje rotujúce jednoročné predsedníctvo, ktoré si postupne delegujú participujúce krajiny. V januári 2024 prevzal predsedníctvo v mene Slovenskej republiky Ing. Vladimír Novák, generálny riaditeľ sekcie vôd MŽP SR a prezident ICPDR na rok 2024.

Význam medzinárodnej rieky Dunaj bol pri príležitosti desiateho výročia podpisu *Dohovoru o ochrane Dunaja* v roku 2004 podčiarknutý vyhlásením 29. júna za Medzinárodný deň Dunaja. Deň Dunaja je od svojho vzniku významnou udalosťou. Je to deň osláv Dunaja a jeho prítokov, ktoré zohrávajú

Vladimír Novák, GR sekcie vôd MŽP SR, symbolicky preberá predsedníctvo Slovenska v ICPDR od Srbska

v živote ľudí dôležitú úlohu tým, že im poskytujú vodu, potraviny, energiu, rekreáciu a živobytie. Medzinárodný deň Dunaja 2024 bol výnimočnou oslavou, keďže sme si pripomenuli jeho 20. výročie. V priebehu 20 rokov sa tento deň stal najväčším medzinárodným riečnym festivalom na svete, ktorý zaplnil brehy riek podujatiami a aktivitami od Čierneho lesa až po Čierne more na oslavu kultúrnej rozmanitosti Dunaja. Podujatia sú na medzinárodnej úrovni koordinované Stálym sekretariátom ICPDR. Na národnej úrovni organizujú tieto podujatia členské krajiny a partneri ICPDR, pričom popri medzinárodnej spolupráci využívajú aj svoje miestne znalosti.

Rok 2024 je pre ICPDR a jeho členské krajiny významný viacerými, už spomínanými výročiami, oslavy ktorých sa v kontexte slovenského predsedníctva v ICPDR konali prevažne v Bratislave. Na Hviezdoslavovom námestí v centre Bratislavy bola s miestnou podporou slovenského predsedníctva usporiadaná pôsobivá výstava „Dunajský majster umenia (Danube Art Master – DAM)“, dostupná širokej verejnosti od 20. do 27. júna. Inštalácia pozostávala z víťazných študentských umeleckých diel, nesúcich významný kultúrny a ekologický odkaz. Každoročná výstava poskytuje priestor mladým umelcom, aby prostredníctvom svojej tvorby vyjadrili pohľad na rieku a environmentálne výzvy, ktorým Dunaj čelí. Výstava zároveň slúži ako kreatívna platforma, ktorá podporuje povedomie o ochrane životného prostredia, inšpiruje k pozitívnym krokom a oslavuje jedinečnú krásu a hodnotu rieky. Tohtoročná inštalácia zahŕňala fotografie študentských diel z krajín, ktoré Dunaj spája, čím podčiarkla spoločný záväzok k ochrane tohto dôležitého vodného toku. Bratislava zároveň hostila v dňoch 25. – 26. júna 2024 každoročné stále zasadnutie ICPDR.

Vladimír Novák s výkonnou riaditeľkou ICPDR Birgit Vogel krája slávnostnú tortu pri príležitosti 30. výročia podpísania *Dohovoru o ochrane Dunaja*

Zástupcovia dunajských krajín na Hviezdoslavovom námestí, kde bola inštalovaná výstava pri príležitosti 20. výročia „Dňa Dunaja“

Konferencia s medzinárodnou účasťou – „XXXVIII. priehradné dni 2024“

Prof. Ing. Emília Bednárová, PhD.,
predsedníčka Slovenského priehradného výboru

V dňoch 24. – 26. septembra 2024 sa vo Vysokých Tatrách, v Hornom Smokovci, pod záštitou Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky konalo prestížne podujatie slovenských a českých vodohospodárov – priehradárov. Išlo o konferenciu s medzinárodnou účasťou „XXXVIII. priehradné dni 2024“. V opakujúcich sa dvojročných cykloch, naposledy v roku 2022 v Českej republike v Nesuchyně, pripadla organizácia tejto konferencie SLOVENSKÉMU VODOHOSPODÁRSKEMU PODNIKU, štátnemu podniku, Povodiu dolného Váhu, OZ, a Povodiu horného Váhu, OZ, v spolupráci so Slovenským priehradným výborom a finančnou podporou OZ Vodohospodári.

V rámci zahájenia „XXXVIII. priehradných dní 2024“ si účastníci pripomenuli meno profesora Ing. Dr. Ladislava Votrubu, DrSc., významnej česko-slovenskej osobnosti priehradného staviteľstva, pôvodcu myšlienky zrodu priehradných dní, ktoré sa po prvýkrát konali v roku 1961 v Prahe. Od toho času sa konferencie s medzinárodnou účasťou pod názvom „Priehradné dni“ organizujú nepretržite. Spočiatku to bolo každoročne, v ostatných desaťročiach pravidelne každé dva roky, striedavo v Českej republike a na Slovensku. Výnimkou bol iba rok 2020 v dôsledku pandémie. Ku cti „Priehradných dní“ prispieva aj fakt, že ich organizovanie nenarušilo ani rozdelenie Československa v roku 1993 na dva samostatné štáty.

Obsahová náplň konferenčných zborníkov dokumentuje vývoj priehradného staviteľstva na území Čiech aj Slovenska od roku 1951 až po súčasnosť. Kým predmetom pozornosti prvých konferencií – „Priehradných dní“ – boli záležitosti príprav, projektovania a výstavby nádrží a priehrad, ale aj otázky ich bezpečnosti a vplyvu na okolie a životné prostredie, neskôr sa okruh problémov sústreďoval viac na poznatky a skúsenosti z prevádzky týchto vodných diel. Od konca 20. storočia, keď bolo na našom území postavené Vodné dielo Žilina (1998) a v Českej republike Slezká Harta (1997), sa do pozornosti dostávajú predovšetkým problémy, vyplývajúce z narastajúceho veku vodných stavieb (opotrebovanie materiálov, spoľahlivosť drenážnych systémov, zanášanie nádrží a pod.). Nemalá pozornosť je upriamená aj na význam VD v kontexte prejavujúcich sa hydrologických extrémov ako sprievodného javu klimatických zmien (potreba overovania kapacít bezpečnostných priepadov) a tiež dopady sucha. V dôsledku týchto javov sa do popredia dostáva akútna potreba výstavby nových vodných nádrží. V Českej republike sú to pripravované vodné diela Nové Heřminovy, Kryry a Vlachovice, na Slovensku vodárenská nádrž Tichý potok, ale aj VD Slatinka.

Medzinárodná konferencia „Priehradné dni 2024“ vo Vysokých Tatrách, v termíne 24. až 26. septembra 2024

Príhovor generálneho tajomníka služobného úradu MŽP a predsedu Združenia zamestnávateľov vo vodnom hospodárstve na Slovensku JUDr. Mareka Chovana, PhD.

Medzinárodná konferencia „Priehradné dni 2024"

V tomto duchu sa niesli aj tematické okruhy prerokovávaných otázok „XXXVIII. priehradných dní 2024", ktoré boli zamerané na:

- technicko-bezpečnostný dohľad – bezpečnosť vodných stavieb (12 príspevkov),
- starnutie vodných stavieb, rekonštrukcie a sanácie (17 príspevkov),
- vodné nádrže v spektre klimatických zmien a postavenie vodných nádrží pri hospodárení s vodou (8 príspevkov),
- klimatické zmeny a potreba budovania nových vodných nádrží (9 príspevkov),
- rôzne iné príspevky, súvisiace s problematikou vodných stavieb (11 príspevkov).

Ďalším významným fenoménom je akútna potreba výchovy mladých, nastupujúcich odborníkov. Už viac ako desaťročie evidujeme na Slovensku (SvF STU) a podobne aj v Českej republike enormne malý počet poslucháčov v odbore Vodné stavby a vodné hospodárstvo. To stavia oblasť vodného hospodárstva na Slovensku v dohľadnej dobe do neľahkej situácie.

V závere konferencie bola pre účastníkov pripravená odborná exkurzia na VD Liptovská Mara, obohatená o plavbu loďou po nádrži, návštevu artikulárneho kostola vo Svätom Kríži, prehliadkou múzea Archeoskanzenu Havránok a možnosťou využitia termálneho kúpaliska v Bešeňovej.

Možno konštatovať, že konferencia mala úspešný priebeh a nesporne splnila svoj účel. Účasť bola čiastočne poznamenaná povodňovými udalosťami, ktoré nastali bezprostredne pred termínom jej konania. Neodkladné pracovné povinnosti skomplikovali kolegom z Povodia Moravy, Odry a Labe prítomnosť na „XXXVIII. priehradných dňoch 2024". Napriek tomu sa konferencie zúčastnilo 270 vodohospodárov – priehradárov, 178 účastníkov zo Slovenska a 92 zo zahraničia, prevažne z Českej republiky. V priebehu dvoch rokovacích dní tu bolo odprezentovaných mnoho zaujímavých a podnetných informácií z oblasti monitoringu a technicko-bezpečnostného dohľadu na vodných stavbách, ale aj z oblasti rekonštrukcií a sanácií priehrad tak s ohľadom na ich vek, ako aj na ich bezpečnosť.

Tak ako po iné roky, aj tentokrát konferencia potvrdila význam nádrží a priehrad v spoločnosti. Doterajšie poznatky a skúsenosti, podložené z celosvetového hľadiska niekoľkými tisícročiami, na našom území storočiami, potvrdili význam a zmysel nádrží a priehrad nielen pre spoločnosť, ale aj pre toľko diskutované životné prostredie. Vodohospodárom bola daná do vienka jedna mimoriadne významná úloha – hospodáriť s tým najcennejším, čo nám príroda poskytuje, s vodou, a to maximálne ohľaduplne, efektívne a racionálne. A bez nádrží a priehrad nemožno toto dôležité poslanie spoľahlivo plniť. Význam nádrží a priehrad overil čas. A preto ich existencia v budúcnosti, pri stále častejšie diskutovaných otázkach o klimatických zmenách, s dopadom na extrémy počasia, posúva tieto významné vodné stavby do popredia nielen po stránke odbornej, ale aj spoločenskej, sociálnej, ekonomickej a politickej.

„XXXVIII. priehradné dni 2024", usporiadané SVP, š. p., ako hlavným organizátorom, sa skončili. Ďalšie jubilejné „XXXIX. priehradné dni 2026" sa podľa tradície budú konať v roku 2026 v Českej republike. Na základe vystúpenia predsedu Českého priehradného výboru sa ich organizácie ujme Povodie Vltavy, š. p. Želáme našim kolegom a priateľom z Českej republiky, aby sa im „XXXIX. priehradné dni 2026" vydarili a priniesli vodohospodárom – priehradárom mnoho nových poznatkov, vedomostí a vzácnych skúseností.

Pocta vodohospodárom

Ing. Peter Panenka,
VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, štátny podnik

Anotácia
V Bratislave na lodi Harmónia sa 22. októbra 2024 konala slávnostná konferencia „Pocta vodohospodárom“, v rámci ktorej boli udelené „Výročná cena Júliusa Bindera za mimoriadne zásluhy, výsledky práce a pôsobenie v oblasti vodného hospodárstva za predchádzajúcich 12 mesiacov“ a „Cena prof. Petra Danišoviča za celoživotný prínos, dlhoročnú prácu a mimoriadne zásluhy vo vodnom hospodárstve“.

Konferencia „Pocta Vodohospodárom“

Ak by sme robili anketu „Čo si ľudia predstavujú pod povolaním: lekár, učiteľ, kuchár alebo pilot“, dostali by sme zrejme celkom jednoznačné odpovede. Pri povolaní vodohospodár by bola asi najčastejšia odpoveď: je to človek, ktorý hospodári s vodou. Realita je však ďaleko pestrejšia a ľudia s profesiou vodohospodár sú nielen hrádzoví, poriečni a úsekoví technici, hatiari, dispečeri, projektanti, investori, energetici, obchodníci s vodou i elektrickou energiou, technickí pracovníci i špecialisti, hlavní zamestnanci technicko-bezpečnostného dohľadu, ale i geodeti, geofyzici a geológovia, dokonca sa k vodohospodárom hlásia i ekonómovia a právnici. Pre mnohých z nich sa toto zamestnanie stalo nielen povolaním, ale i celoživotným poslaním.

Preto je potešiteľné, že Ministerstvo životného prostredia SR pod vedením podpredsedu vlády a ministra životného prostredia Tomáša Tarabu vypočulo návrh občianskeho združenia Vodohospodári a obnovilo tradíciu oceňovania tých, ktorí sa významne zaslúžili o rozvoj vodného hospodárstva na Slovensku. Samotnému oceňovaniu predchádzala konferencia, na ktorej po slávnostných príhovoroch generálneho riaditeľa štátneho podniku VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA a splnomocnenca vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD G-N Ing. Petra Moldu a štátneho tajomníka MŽP SR Mgr. Štefana Kuffu vystúpil Ing. Andrej Kasana, PhD., (VODOHOSPODÁRSKA VÝSTAVBA, š. p.), s prednáškou o význame Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros a prínose Júliusa Bindera. Potom nasledovali ďalší rečníci:

Ing. Gabriel Jenčík (bývalý Splnomocnenec vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD G-N) o histórii a význame prehradenia Dunaja, vrátane histórie projektu, jeho realizácie a vplyvoch na životné prostredie, doc. Ing. Ľudovít Možiešik

Miestom konania konferencie „Pocta Vodohospodárom“ bola loď Harmónia

(katedra hydrotechniky Stavebnej fakulty STU Bratislava) o technických výzvach a inováciách v oblasti vodného hospodárstva,

Ing. Dušan Abaffy, PhD., (Výskumný ústav vodného hospodárstva), o súčasných projektoch a budúcich výzvach v oblasti vodohospodárstva.

Privítanie hostí konferencie „Pocta Vodohospodárom“ generálnym riaditeľom VODOHOSPODÁRSKEJ VÝSTAVBY, štátneho podniku, Ing. Petrom Moldom

Po krátkom umeleckom vystúpení sláčikového kvarteta *Adventure Strings* odovzdalo vedenie envirorezortu zaslúžilým vodohospodárom „Výročnú cenu Júliusa Bindera“ a „Cenu profesora Petra Danišoviča za celoživotné dielo“.

„Výročnú Cenu Júliusa Bindera“ si z rúk Mareka Chovana, generálneho tajomníka služobného úradu MŽP SR, prevzali Alfréd Ilka a Alena Bujnová. Alfréd Ilka pracoval viac ako 38 rokov pri výstavbe a prevádzkovaní Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros. Bol pri uvádzaní jednotlivých turbogenerátorov do prevádzky na všetkých vodných elektrárňach tejto sústavy. Svojím prístupom a nasadením sa výrazne zaslúžil o to, aby vodné dielo splnilo všetky projektované ciele, bez negatívnych dopadov na životné prostredie a zároveň vyrábalo ekologicky čistú elektrickú energiu z obnoviteľného zdroja.

Alena Bujnová získala ocenenie za dlhoročnú profesionálnu prácu, osobný prístup a nasadenie pri zabezpečovaní udržateľného poskytovania vodohospodárskych služieb a spolupráci na rozvoji vodného hospodárstva na Slovensku. Ako metodička pre koncepčné materiály a právne predpisy sa zaslúžila o prínosy vyplývajúce z návrhov legislatívnych zmien a ich implementovaní v oblasti optimalizácie financovania vodohospodárskych služieb a návratnosti výnosov zo spoplatnenia vôd do starostlivosti o vodohospodársky majetok a zabezpečovania verejnoprospešných vodohospodárskych služieb, vrátane ochrany pred povodňami. V zmysle návrhov, ktoré boli podkladom legislatívnych zmien, na ktorých tiež participovala, zabezpečila podniku ďalšie príjmy v hodnote 12 miliónov eur ročne.

„Cenu profesora Petra Danišoviča“ odovzdal Štefan Kuffa, štátny tajomník MŽP SR, prof. Emílii Bednárovej a Gabrielovi Jenčíkovi. Emília Bednárová venovala celý svoj profesionálny život odborným témam, súvisiacim s vodnými priehradami a nádržami. Je považovaná za prvú dámu priehradného staviteľstva na Slovensku. Počas svojho pôsobenia pedagogicky a vedecky viedla celý rad najlepších slovenských odborníkov hlavne v oblasti bezpečnosti priehrad a technicko-bezpečnostného dohľadu. Je autorkou množstva odborných článkov, publikácií a monografií a tiež predsedníčkou Slovenského priehradného výboru, v rámci ktorého reprezentuje naše priehradné staviteľstvo

Z ľavej strany - Ing. Peter Panenka, Ing. Alena Bujnová, JUDr. Marek Chovan, PhD., Ing. Alfréd Ilka

Z ľavej strany - Ing. Peter Panenka, prof. Ing. Emília Bednárová, PhD., Ing. Gabriel Jenčík, PhDr. Štefan Kuffa

Z ľavej strany – Ing. Peter Molda, Ing. Ingrid Kušniráková, Ing. Anton Švec, Ing. Ľuboslav Chvostáľ, Jaroslav Pavel, Ing. Alfréd Ilka

na najvyššej medzinárodnej úrovni v rámci Medzinárodnej komisie pre veľké priehrady so sídlom v Paríži.

Gabriel Jenčík venoval celý svoj profesionálny život Sústave vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros a aj v súčasnosti je členom tímu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre výstavbu a prevádzku Sústavy vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros. Svojimi vedomosťami a skúsenosťami bol nenahraditeľným súputníkom Júliusa Bindera a členom delegácií a rokovaní, ktoré vyústili do rozhodnutia o sprevádzkovaní VD Gabčíkovo. Podieľal sa na *Dohode o vypracovaní Spoločného zmluvného projektu* v roku 1975, zúčastnil sa rokovaní o príprave *Zmluvy o výstavbe sústavy vodných diel* v roku 1978 aj rokovaní o *Dohode o predlžení výstavby*. Bol prínosom pri rokovaniach slovenských a maďarských investorov a projektantov o problémoch výstavby. Pripravoval podklady pre Medzinárodný súdny dvor v Haagu o riešení slovensko-maďarského sporu a bol tajomníkom delegácie vlády SR, rokujúcej s delegáciou maďarskej vlády o naplnení *Rozsudku Medzinárodného súdneho dvora o Sústave vodných diel Gabčíkovo-Nagymaros*.

Z rúk Petra Moldu si ďakovný list prevzali aj Vladimír Polák z Výskumného ústavu vodného hospodárstva, Jaroslav Pavel, Ľuboslav Chvostaľ, Anton Švec a Ingrid Kušniráková zo SVP, štátneho podniku, a Felix Skoršepa, Peter Žikavský a kolektív odboru špecializovaných meraní technicko-bezpečnostného dohľadu z VV, štátneho podniku.

Konferencia „Pocta vodohospodárom“ ukázala, aké dôležité je spájať sily celej vodohospodárskej obce a vyzdvihovať nepopierateľnú potrebu a nenahraditeľnosť vodohospodárskych profesií.

Ako záverom podujatia dodal generálny riaditeľ VODOHOSPODÁRSKEJ VÝSTAVBY Peter Molda, každý vodohospodár môže byť právom hrdý na svoje povolanie. A vďaka ľudom, ktorí boli ocenení, tvoríme príklad pre nasledujúce generácie na Slovensku dúfajúc pri tom, že sa odvetviu prinavráti vážnosť a uznanie a vodohospodárom dobrý pocit a hrdosť na to, že sa rozhodli pre celoživotné poslanie, ktorým vodné hospodárstvo určite je.

Stále totiž platí, že voda je život...

Slovenskí vodohospodári na exkurzii impozantných priehrad v Grécku

prof. Ing. Emília Bednárová, PhD.,
predsedníčka SkCOLD

Ing. Peter Panenka,
tajomník SkCOLD

Priehrada Ilarion

V dňoch 13. až 19. októbra 2024 malo 45 vodohospodárov, prevažne priehradárov možnosť navštíviť vybrané vodné diela – priehrady v Grécku. Organizátorom tejto akcie bol Slovenský priehradný výbor (SkCOLD) s významnou podporou občianskeho združenia Vodohospodári.

Organizovanie krátkodobých zahraničných študijno-odborných pobytov, spojených s exkurziou po vybraných vodných stavbách, je v rámci činnosti SkCOLD historicky zakomponované do súboru základných činností, ktoré majú svoje opodstatnenie. Ich cieľom je získavanie poznatkov, vedomostí a skúseností z oblasti priehradného staviteľstva v zahraničí, s možnosťou ich uplatňovania v podmienkach na Slovensku, pre každého účastníka v jeho špecifickom profesijnom pôsobení. Tentokrát bolo hlavným účelom získavanie nových poznatkov v oblasti priehradného staviteľstva v krajine s bohatou kultúrnou históriou, ale aj s históriou priehradného staviteľstva, ktorá siaha do doby bronzovej, do 13. storočia pred n. l. v Grécku. V tejto súvislosti sa v gréckom priehradnom staviteľstve spomína 10 metrov vysoká priehrada Tiryns, postavená Mykénčanmi, s najväčšou pravdepodobnosťou, na ochranu akropoly Tiryns pred povodňami (Balcer, 1974; Maroukian et. Al., 2004). Zo 4. storočia p. n. l. je to priehrada Alyzeia (Murray, 1984; Moutafis, 2006), nachádzajúca sa v blízkosti západného pobrežia centrálnej časti Grécka. Táto 11 metrov vysoká,

Bezpečnostný priepad priehrady Kastraki

Rozlúčka s Akropolou

murovaná priehrada pravdepodobne slúžila poľnohospodárskym účelom alebo na pohon vodných mlynov.

Pri zostavovaní programu študijno-odbornej exkurzie bol výber vodných stavieb determinovaný tak, aby obsiahol typologicky rôznorodé priehrady, ktoré sú pre grécke priehradné staviteľstvo charakteristické. Z množstva gréckych priehrad sme museli vybrať tie najzaujímavejšie a v takých lokalitách, aby sme boli schopní ich v rámci takého krátkeho času obsiahnuť. Samotná trasa mala viac ako 1 200 km. V súlade so zostaveným programom mali účastníci tejto akcie možnosť navštíviť viacúčelové vodné dielo Ilarion, uvedené do prevádzky v roku 2012. Nádrž s objemom 377 miliónov metrov kubických tvorí zemná priehrada so stredovým tesnením s výškou 130 metrov.

Jednou z mála klenbových priehrad v Grécku, ktorú sme navštívili, je 83 metrov vysoká priehrada Tavropos (1959) s objemom nádrže 400 miliónov metrov kubických. Jej účelom je výroba energie (kapacita 129,9 MW), zavlažovanie, zásobovanie vodou a rekreácia.

Medzi zaujímavé priehrady Grécka patrí 150 metrov vysoká rockfillová priehrada s plášťovým betónovým tesnením Messochora (2009). Získaný objem nádrže 358 miliónov metrov kubických nie je využívaný na výrobu elektrickej energie,

nakoľko sa gréckym vodohospodárom doposiaľ nepodarilo vyriešiť problém s obyvateľmi, spôsobený obavami z identifikovaného aktívneho zosuvného územia nad vodnou nádržou.

Do nášho programu bola zaradená aj zemná priehrada so stredovým tesnením Pournari (1981). Pri výške 107 metrov vytvára objem nádrže 730 miliónov metrov kubických, využívaných na výrobu elektrickej energie. Pod ňou 15 metrov vysoká zemná priehrada so stredovým tesnením Pournari II (1998) a s objemom 4,5 miliónov metrov kubických slúži na reguláciu prietokov, výrobu elektrickej energie a zavlažovanie.

Ďalšou zemnou priehradou so stredovým tesnením je Kastraki (1969) o výške 96 metrov. Objem nádrže, 831 miliónov metrov kubických, je využívaný viacúčelovo – pre energetiku, zavlažovanie aj zásobovanie.

Mimoriadne významný vodný zdroj pre hlavné mesto Grécka – Atény (cca 3,5 miliónov obyvateľov) je vodné dielo Mornos (1979). Nádrž bola vytvorená prehradením rieky Mornos priehradou o výške 139 metrov. Toto vodné dielo zabezpečuje vodu pre cca 35% obyvateľov Grécka.

Nakoniec sme ukončili prehliadku priehrad v Grécku na vodnom diele Marathon (1929). Táto 54 metrov vysoká betónová gravitačná priehrada s objemom nádrže 41 miliónov metrov kubických bola vybudovaná v rokoch 1926 až 1929 na rieke Charadros na primárny účel zásobovania. Až do roku 1959 bola nádrž Marathon jediným dodávateľom vody do Atén. Slovenských cestovateľov zaujalo okrem technického riešenia i architektonické riešenie priehrady – neuveriteľne precízne obloženie vzdušného líca gréckym bielym mramorom.

Program odbornej exkurzie bol obohatený aj o návštevy pamätihodností Grécka, na ktoré je Grécko také bohaté, že sme pre ne ani nemuseli meniť trasu. Bol by hriech nenavštíviť staroveké pamiatky, pripomínajúce grécku mytológiu: kláštory Meteora, komplex Delfskej veštiarne, miesto pamätnej Maratónskej bitky a aténsku Akropolu s jej múzeom.

Mramorová priehrada Marathon

Priehrada Marathon po letných požiaroch

Grécka skúsenosť s geológiou